

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2021-2030

Misja Strategii

***GMINA JAROSŁAW JEST MIEJSCEM ZAPEWNIAJĄCYM WYSOKI POZIOM ŻYCIA,
DAJĄCYM SZANSE SWOIM MIESZKAŃCOM NA OSOBISTY ROZWÓJ***

Zespół Pracowników Socjalnych
Gminnego Ośrodka Pomocy
Społecznej w Jarosławiu

Spis treści

<i>WSTĘP</i>	2
<i>I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII</i>	4
1.1. Podstawy prawne.....	4
1.2. Uwarunkowania strategiczne i programowe	5
1.3. Metodyka pracy nad strategią.....	13
<i>II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY JAROSŁAW</i>	16
2.1. Charakterystyka gminy Jarosław	16
2.2. Sytuacja demograficzna gminy	18
2.3. Edukacja	20
2.4. Kultura, sport i rekreacja	22
2.5. Ochrona zdrowia	25
2.6. Pomoc społeczna	25
2.6.1. Bezrobocie	34
2.6.2. Problemy opiekuńczo-wychowawcze	38
2.6.3. Bezdomność.....	44
2.6.4. Niepełnosprawność i problemy ludzi starszych	48
2.6.5. Przemoc w rodzinie	53
2.6.6. Ubóstwo.....	58
2.6.7. Problem alkoholowy.....	60
2.7. Wyniki badań ankietowych „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”	61
2.8. Analiza SWOT.....	76
2.9. Wnioski z diagnozy.....	81
<i>III. MISJA STRATEGII, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ</i>	83
3.1. Misja strategii	83
3.2. Źródła i ramy finansowe działań przewidzianych do realizacji.....	88
3.3. Monitoring i ewaluacja strategii	89
<i>PODSUMOWANIE</i>	91
<i>ZAŁĄCZNIKI</i>	92
Ankieta dla potrzeb opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jarosław na lata 2021-2030 „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”	92
<i>SPIS MAP</i>	101
<i>SPIS TABEL</i>	102
<i>SPIS WYKRESÓW</i>	104

WSTĘP

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi lokalny element polityki społecznej państwa. Jest dokumentem, który określa oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązywania problemów społecznych.

Obowiązek opracowania strategii wynika wprost z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, który stanowi, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Po okresie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jarosław na lata 2014-2020, nadszedł czas na wytyczenie nowych kierunków i zadań służących niwelowaniu niepożądanych zjawisk społecznych oraz wzmocnieniu mechanizmów dokonywania pozytywnych zmian.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Jarosław na lata 2021-2030 składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, części diagnostycznej oraz części programowej.

W części wstępnej zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu, uwarunkowania strategiczne i programowe oraz metodologia opracowania dokumentu. Część diagnostyczna zawiera charakterystykę gminy informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej mieszkańców oraz diagnozę problemów społecznych gminy, opartą na badaniu źródeł zastanych, analizę SWOT, a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców gminy.

Część programowa dokumentu zawiera najważniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów operacyjnych oraz kierunków działań. Ponadto zaprezentowano informację na temat sposobu wdrażania strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy

przedstawiciele administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Niniejszy dokument powinien stanowić refleksję dotyczącą efektywności rozwiązywania najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy Jarosław. Strategia jest bowiem dokumentem odzwierciedlającym skalę problemów i odpowiedzią na pytanie, co można poprawić w obszarze pomagania. Dokument ma za zadanie nie tylko pokazywać problemy na tle zachodzących procesów społecznych, ale również dawać propozycje ich przewycięzania.

Opracowując lokalną strategię uwzględniono dokumenty programowe unijne, krajowe, wojewódzkie i lokalne, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej.

Przyjmując Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Jarosław na lata 2021-2030 władze gminy Jarosław podejmują obietnicę aktywnej działalności sprzyjającej wspieraniu mieszkańców gminy w przewycięzaniu problemów społecznych oraz ciągłej aktywności na rzecz uczynienia obszaru gminy miejscem przyjaznym i atrakcyjnym dla wszystkich mieszkańców oraz osób chcących związać swoje życie osobiste i zawodowe z gminą Jarosław.

Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym ewaluacji i monitoringowi. Dokument wyznacza główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości życia i zabezpieczenie ich podstawowych potrzeb. Działania te będą kierowane głównie ku środowiskom, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego mieszkańcom gminy. Wyznacza kierunki i ramy dla planowanych zmian. W miarę zmieniającej się sytuacji społecznej strategia może być uzupełniana o nowe działania i cele. W trakcie realizacji będzie ona poddawana stałej kontroli, czy przyjęte cele i zadania są nadal aktualne oraz czy nie zmieniły swojej hierarchii.

I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

1.1. Podstawy prawne

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020r. poz. 1876 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,

- ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty,
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych.

1.2. Uwarunkowania strategiczne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jarosław na lata 2021-2030 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu globalnym, europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.),
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027,
- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023,
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jarosławskim na lata 2016-2022,
- Strategia Rozwoju Gminy Jarosław na lata 2016-2025.

Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju jest przyjętym przez Organizację Narodów Zjednoczonych programem działań, definiującym model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

Dokument obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Cele te są następujące: 1. wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie, 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo, 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt, 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie, 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt, 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi, 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie, 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi, 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność, 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami, 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu, 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji, 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom, 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony, 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej, 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu, 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju. Polska perspektywa działań na rzecz Agendy 2030 została sformułowana w **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, która stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi kraju, wskazując cele i niezbędne działania, instrumenty realizacyjne i kluczowe projekty zapewniające jej wdrożenie. Dokument ustala także system koordynacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki i społeczeństwem.

Strategia przedstawia nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny, czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników wzrostu, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju. Jednocześnie w nowym modelu potrzeby obecnego pokolenia będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń.

Głównym celem wszystkich działań i przedsięwzięć przewidzianych w dokumencie jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Oczekiwanym efektem realizacji strategii będzie zwiększenie zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat. Celem głównym dokumentu jest Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu uzależniono od podjęcia działań w trzech obszarach strategicznych: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. W każdym z tych obszarów strategicznych zostały określone strategiczne cele rozwojowe, które uzupełniono sprecyzowanymi kierunkami interwencji.

Do celów rozwojowych zaliczono: 1. Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji, 2. Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym, 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki, 4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki, 5. Stworzenie Polski Cyfrowej, 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”, 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska, 8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, 9. Zwiększenie dostępności terytorialnej

Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego, 10. Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej, 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku, w którym odzwierciedlenie znajdują określone w filarze „rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony” postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Strategia jest punktem odniesienia dla Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, będąc zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście ma się przełożyć na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.

Jednym z celów dokumentu jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo; wskazano w nim obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. Istotny nacisk położono w niej również na rozwijanie kompetencji administracji publicznej w zakresie prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspierania powiązań pomiędzy lokalnym i regionalnym sektorem publicznym, a światem biznesu i nauki. W tym kontekście, zakładając zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce

rozwoju w skali lokalnej, stworzono w dokumencie warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnymi.

Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 są elementem prac nad Umową Partnerstwa oraz krajowych i regionalnych programów operacyjnych dla interwencji finansowanych przez Europejskie Fundusze Inwestycyjne i Strukturalne w latach 2021-2027.

Dokument zawiera m.in. wyzwania i cele rozwojowe kraju, w tym diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Polski, cele rozwojowe kraju w perspektywie do roku 2030, opis podejścia terytorialnego oraz matrycę potrzeb na lata 2021-2027 oraz uzasadnienie wyboru realizacji 5 celów Polityki Spójności na lata 2021-2027: 1. Bardziej inteligentna Europa, 2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa, 3. Lepiej połączona Europa, 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, 5. Europa bliżej obywateli. Dokument obejmuje również opis warunków podstawowych, których spełnienie determinuje możliwość uruchomienia środków w poszczególnych celach polityki w kolejnej perspektywie, opis mechanizmów koordynacji i komplementarności polityki spójności z innymi politykami Unii Europejskiej m.in. Wspólną Polityką Rolną i Wspólną Polityką Rybołówstwa oraz instrumentami finansowanymi z Unii Europejskiej, tj. programami zarządzanymi centralnie przez Komisję Europejską, zarys finansowania programów operacyjnych w ramach Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, katalog programów operacyjnych w Polsce w latach 2021-2027 oraz opis systemu instytucjonalnego służącego realizacji Umowy Partnerstwa.

W latach 2021-2027 w ramach Polityki Spójności możliwe będzie finansowanie przedsięwzięć ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności. Proponowane programy operacyjne obejmują: program operacyjny w zakresie infrastruktury transportu, energetyki i środowiska, zdrowia, kultury, nauki i edukacji oraz spraw społecznych, programy operacyjne w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności oraz rozwoju cyfrowego, program operacyjny w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego, program operacyjny w zakresie województw wschodniej Polski, program operacyjny w zakresie wspierania

regionów z deficytem/obszarów słabszych gospodarczo, program operacyjny Pomoc Techniczna oraz 16 regionalnych programów operacyjnych.

W okresie programowania 2021-2027 zaproponowano również nowe rozwiązanie w postaci Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, którego zadaniem ma być wspieranie działań na rzecz ograniczenia negatywnych skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych związanych z odejściem od węgla i zaadaptowanie się do nowych warunków.

Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023 jest dokumentem, który wyznacza główne kierunki działań samorządu województwa podkarpackiego w zakresie polityki społecznej. Za cel główny Programu uznano „zwiększenie efektywności systemu pomocy społecznej i integracji w województwie”.

W ramach celu operacyjnego 1. „Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego” wyznaczono działania, które zakładają: wdrażanie nowych rozwiązań w zakresie integracji i reintegracji osób zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym, wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie programów i inicjatyw na rzecz pomocy osobom zagrożonym bądź dotkniętym wykluczeniem społecznym, wzmocnienie i skoordynowanie współpracy podmiotów działających na rzecz osób wykluczonych społecznie oraz zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego na rzecz tych osób.

Działania zaplanowane w obrębie celu operacyjnego 2. „Wspieranie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej” zakładają z kolei wdrażanie i promowanie różnorodnych form wsparcia rodziny (np. streetworking, asystentura rodziny itp.), wspieranie działań organizacji prowadzących placówki wsparcia dziennego, wspieranie działań pomocowych realizowanych w placówkach stacjonarnych i dziennych, ogniskach wychowawczych, świetlicach i klubach środowiskowych dla dzieci i młodzieży, promowanie zdrowego modelu życia i pozytywnych wzorców rodziny, wspieranie działań profilaktycznych i wczesnej interwencji w rodzinie oraz rozwijanie modelowego systemu poradnictwa i edukacji dla rodziców w zakresie rozpoznawania zagrożeń opiekuńczo-wychowawczych.

Cel operacyjny 3. „Zwiększenie i rozwój oferty świadczeń pomocy społecznej dla seniorów” będzie natomiast realizowany poprzez: wspieranie organizowania grup samopomocowych osób starszych oraz inicjowanie pomocy sąsiedzkiej w środowisku lokalnym, włączenie wolontariuszy i innych grup społecznych w niesienie pomocy

osobom starszym, rozwój form pomocy środowiskowej, dziennej i usług opiekuńczych skierowanych do ludzi starszych, wspieranie działań wzmacniających więzi międzypokoleniowe, inicjowanie współpracy instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych na rzecz świadczenia usług socjalnych dla osób starszych, wzbogacenie oferty w zakresie aktywizacji i organizacji czasu wolnego seniorów, edukowanie członków rodzin zajmujących się opieką nad osobami starszymi i przewlekle chorymi, promowanie zdrowego stylu życia i kreowanie pozytywnego wizerunku starości oraz prowadzenie kampanii medialnych i przeciwdziałanie dyskryminacji.

W ramach celów operacyjnych 4. „Promowanie rozwoju infrastruktury pomocy społecznej” i 5. „Doskonalenie kompetencji zawodowych kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej” wyznaczono działania, które zakładają: promowanie tworzenia i rozwoju instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form pomocy dziennej, wspieranie idei budowy i rozbudowy instytucji opiekuńczo wychowawczych, socjalnych poprzez wskazywanie możliwości pozyskiwania środków, inicjowanie i wspieranie tworzonych placówek pomocy społecznej w szczególności na terenach wiejskich, wspieranie tworzenia sieci poradnictwa specjalistycznego, opracowanie programów szkoleniowych dla kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej, organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów w szczególności w zakresie pozyskiwania funduszy oraz podejmowanie współpracy ze szkołami i uczelniami.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jarosławskim na lata 2016-2022 jest dokumentem, w którym na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie, zidentyfikowano obszary problemowe, sformułowano cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań.

W obrębie celów strategicznych zaplanowano cele operacyjne zakładające poprawę dostępu osób bezrobotnych do rynku pracy, wspieranie pracodawców tworzących miejsca pracy, wzmocnienie pozytywnego wizerunku Powiatowego Urzędu Pracy poprzez sukcesywne usprawnianie obsługi klienta oraz promowanie instrumentów i usług rynku pracy, zminimalizowanie uciążliwości i ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, zapewnienie pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym, rozwijanie systemu pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom, promowanie integracji oraz wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych, kształtowanie pozytywnych postaw

w społeczności lokalnej wobec osób starszych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i przeciwdziałanie izolacji społecznej tych osób, tworzenie warunków do zapewnienia osobom starszym opieki oraz rozszerzanie skali działań aktywizujących nakierowanych na osoby starsze oraz zagrożone wykluczeniem społecznym. Za ważne uznano również inicjowanie działań na rzecz wsparcia rodzin, zwłaszcza wielodzietnych i z osobami niepełnosprawnymi, rozwijanie systemu wsparcia świadczonego przez instytucje pomocy społecznej, służbę zdrowia, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty na rzecz rodzin, wspieranie rodziny w likwidacji przyczyn dysfunkcji, budowanie systemu wsparcia rodzin, w szczególności zapobiegającego konieczności umieszczenia dzieci w instytucjonalnej lub rodzinnej pieczy zastępczej, zbudowanie zintegrowanego systemu pieczy zastępczej, rozwijanie sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny, budowanie zintegrowanego systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, a także realizowanie programów profilaktycznych, działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów przemocy.

Strategia Rozwoju Gminy Jarosław na lata 2016-2025 jest podstawowym dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki rozwoju gminy. W oparciu o diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, sformułowano w nim priorytety i kierunki działań gminy.

Rozwój gminy do 2025 roku koncentrować się będzie wokół czterech pól strategicznych:

1. Przedsiębiorczość i rynek pracy.
2. Infrastruktura i komunikacja.
3. Kultura, sport i turystyka.
4. Rolnictwo i ekologia.

Priorytet strategiczny nr 1 zakłada tworzenie warunków mających na celu napływ inwestorów oraz poszerzenie rynku pracy dla mieszkańców gminy wynikające z powstania inwestycji. Cel strategiczny 1 zakłada zwiększenie w gminie inwestycji realizowanych przez przedsiębiorstwa oraz prowadzenie działań na rzecz tworzenia miejsc pracy.

Priorytet strategiczny nr 2 zakłada zapewnienie czystości ekologicznej gminy poprzez zabezpieczenie właściwego sposobu odbioru i zagospodarowania odpadów stałych i ciekłych oraz prowadzenie działań na rzecz eko-rolnictwa. Cel strategiczny

zakłada poprawę stanu czystości ekologicznej gminy Jarosław i wspieranie rozwoju ekologicznych gospodarstw rolnych.

Priorytet strategiczny nr 3 zakłada tworzenie sprzyjających warunków rozwoju intelektualnego i fizycznego mieszkańców. Cel strategiczny zakłada wdrożenie efektywnych systemów wsparcia dla rozwoju edukacji na różnych poziomach kształcenia i tworzenie warunków i miejsc do rekreacji i uprawiania sportu oraz działań w zakresie rozwoju kultury.

Priorytet strategiczny nr 4 zakłada dostosowanie infrastruktury technicznej i systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców. Cel strategiczny zakłada poprawę i rozbudowę infrastruktury technicznej oraz zapewnienie sprawnego i bezpiecznego systemu komunikacji.

Zasadniczy rozwój gminy będzie ściśle powiązany z działalnością podmiotów gospodarczych, które mają ulokować swoje siedziby na terenach inwestycyjnych przygotowanych w tym celu. Podmioty te powinny funkcjonować w oparciu o nowoczesne technologie, powinny również korzystać z lokalnego potencjału intelektualnego oraz potencjału związanego z przetwórstwem rolniczym.

Gmina Jarosław będzie miejscem atrakcyjnym dla jej mieszkańców oraz przedsiębiorców. Napływ nowych inwestorów wpłynie na poszerzenie rynku pracy oraz wzrost dochodów mieszkańców gminy. Atrakcyjność gminy dla inwestorów stymulowana będzie poprzez sprzyjające rozwiązania w zakresie organizowania i prowadzenia biznesu. Atrakcyjność gminy dla mieszkańców wynikać będzie z możliwości znalezienia zatrudnienia, dobrego skomunikowania z resztą województwa i kraju, rozwiniętej infrastruktury technicznej, czystości i ekologii.

1.3. Metodyka pracy nad strategią

Zarządzeniem nr W/57/2019 Wójta Gminy Jarosław z dnia 20 listopada 2019r. w sprawie powołania zespołu do opracowania dla Gminy Jarosław "Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030" powołano zespół do opracowania strategii. Prace strategiczne prowadzone były pod kierunkiem koordynatora zespołu - Anety Majchrowskiej. Do składu zespołu wchodzi pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu:

- 1) Aneta Majchrowska – specjalista pracy socjalnej - koordynator
- 2) Anna Cichowlaz – specjalista pracy socjalnej
- 3) Ewa Sas – specjalista pracy socjalnej
- 4) Ewelina Janderko – pracownik socjalny
- 5) Justyna Lewko – pracownik socjalny
- 6) Zbigniew Nieradka- starszy pracownik socjalny

Rozwiązywanie problemów społecznych to wprowadzanie sposobów reagowania w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom i minimalizowanie ich skutków wśród społeczności gminy Jarosław. Opracowanie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030 powierzono Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Jarosławiu z uwagi na doświadczenie oraz potencjał wiedzy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Podstawą do podjęcia działań związanych z tworzeniem dokumentu były następujące przesłanki:

- zakończenie okresu obowiązywania dotychczasowej Strategii,
- zaktualizowanie diagnozy demograficzno- społecznej mieszkańców gminy Jarosław,
- uaktualnienie analizy SWOT,
- aktualizację dokumentu w zakresie i celów strategicznych i operacyjnych, kierunków niezbędnych działań oraz wskaźników do realizacji,
- wyzwanie związane z efektywniejszą realizacją celów polityki społecznej w gminie.

Strategia została opracowana na podstawie wnikliwej analizy dokumentacji będącej w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu. Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Jarosław korzystał również z licznych informacji pozyskanych z Urzędu Gminy, Urzędu Statystycznego, jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej oraz na podstawie analizy ankiet skierowanych do mieszkańców gminy Jarosław. Przy opracowaniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wykorzystano również analizę SWOT, która polega na identyfikacji słabych i mocnych stron istniejących problemów społecznych oraz identyfikacji problemów grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, prowadząca do określenia szans i zagrożeń w otoczeniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi długofalowy plan działania określający główne cele i kierunki rozwoju, służące zaspakajaniu potrzeb mieszkańców.

Dokument ma charakter kompleksowy, stanowi projekt przyszłego funkcjonowania obszaru polityki społecznej w gminie. Systematyzuje działania oraz stanowi wytyczne postępowania sprzyjające włączeniu społecznemu mieszkańców. Umożliwia koordynację realizowanych działań, ich monitorowanie oraz ocenę rezultatów dotychczas podejmowanych przedsięwzięć wraz z planowaniem dalszego rozwoju.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY JAROSŁAW

2.1. Charakterystyka gminy Jarosław

Mapa 1 Gmina Jarosław

Gmina Jarosław położona jest w zachodniej części powiatu jarosławskiego na obszarze zaliczonym do Doliny Sanu. Jej wschodnia część to teren płaskowyżu tarnogrodzkiego. Gmina Jarosław sąsiaduje z miastem Jarosław i gminami: Laszki,

Radymno, Chłopice, Pawłosiów, Wiązownica oraz z gminami powiatu przeworskiego: Przeworsk, Tryńcza, Sieniawa. Zajmuje powierzchnie 113 km². Obszar gminy jest podzielony na 13 sołectw otaczających miasto Jarosław z trzech stron: z południowej: Tuczempy, Munina, Morawsko, wschodniej: Makowisko, Koniaczów, Surochów, Sobiecín, Zgoda oraz północnej: Pełkinie, Wólka Pełkińska, Kostków, Wola Buchowska, Leżachów Osada.

Siedzibą gminy jest miasto Jarosław, które dzieli obszar gminy na dwie części: północno-zachodnią w granicach Doliny Dolnego Sanu oraz południowo-wschodnią na przecięciu trzech krain geograficznych: Doliny Dolnego Sanu, Płaskowyżu Tarnogrodzkiego oraz Pogórza Rzeszowskiego. Przez teren gminy Jarosław przepływa rzeka San, która stanowi prawobrzeżny dopływ Wisły.

Liczba mieszkańców w gminie w roku 2019 wyniosła 13 166 osób co daje około 116 osób na km.² (źródło: dane własne UG Jarosław).

Gmina położona jest na strategicznym szlaku komunikacyjnym zarówno kolejowym, jak i drogowym. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 4 od przejścia granicznego z Niemcami w Jędrzychowicach do przejścia granicznego z Ukrainą w Korczowej (w granicach gminy jest odcinek o długości 4,96 km); droga krajowa nr 77 Lipnik – Przemyśl (w granicach gminy jest odcinek o długości 13,41 km); droga wojewódzka nr 865 Jarosław – Bełżec (w granicach gminy jest odcinek o długości 8,64 km). Siedziba gminy Jarosław jest oddalona od stolicy województwa podkarpackiego – Rzeszowa o ok. 51 km. Zaś od granicy w Korczowej o ok. 36 km. Gmina Jarosław położona jest w obrębie Sandomiersko- Rzeszowskiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej, która w podziale Polski na regiony bioklimatyczne należy do V-regionu najcieplejszego. Podstawową zaletą klimatu okolic Jarosławia są korzystne warunki pogodowe, które sprzyjają gospodarce rolnej, mieszkalnictwu oraz różnym formom rekreacji.

W gminie Jarosław występują bardzo dobre gleby pod względem przydatności rolniczej. Występuje na nich niski poziom skażenia naturalnego. Takie warunki pozwalają na rozwój rolnictwa ekologicznego, w szczególności upraw roślin warzywniczych i innych wymagających dobrych warunków glebowych. Użytki rolne (10 302 ha) stanowią 90% ogólnej powierzchni gminy Jarosław. W klasach I-III jest 62,4 % gruntów, w klasie IV-29,5%, V-6,4% i VI-1,7%.

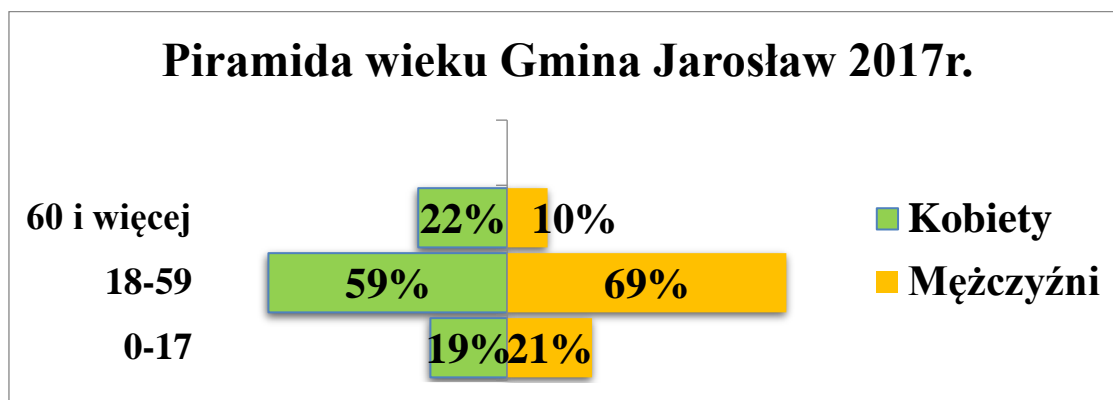
Gmina Jarosław jest gminą podmiejską, podstawową dziedziną gospodarki jest rolnictwo. Ze względu na umiejscowienie zakładów przemysłowych w mieście Jarosław nie ma rozwiniętego własnego przemysłu. W gminie znajdują się placówki handlowo-gastronomiczne, drobne rzemiosło i usługi. Wszystkie sołectwa w gminie posiadają pełne wyposażenie w zakresie infrastruktury komunalnej takie jak: gazyfikacja, wodociągi, telefonizacja, zbiórka i utylizacja odpadów stałych. Dominacja rolnictwa oraz podmiejski charakter łączą się z walorami turystyki gminnej. Do najcenniejszych zabytków położonych na terenie Gminy Jarosław, znajdujących się w rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa należą: zespół pałacowy i folwarczny w Pełkiniach dawna rezydencja Czartoryskich oraz cerkiew greko-katolicka kościół rzymsko-katolicki pw. św. Michała w Surochowie.

Na terenie gminy funkcjonuje 3 540 gospodarstw rolnych. Największy odsetek stanowią gospodarstwa rolne o powierzchni 1-2ha (1 391 gospodarstw) i 2-5ha (670 gospodarstw), następnie zaś przeważają gospodarstwa w przedziale 5-7ha (114 gospodarstw), najmniejszy odsetek stanowią zaś gospodarstwa rolne o wielkości 10-15ha (36 gospodarstw). Gospodarstw największych o powierzchni powyżej 15ha jest na terenie gminy 69. W produkcji roślinnej przeważa uprawa zbóż, ziemniaków i buraków cukrowych. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla bydła i trzody chlewnej.

2.2. Sytuacja demograficzna gminy

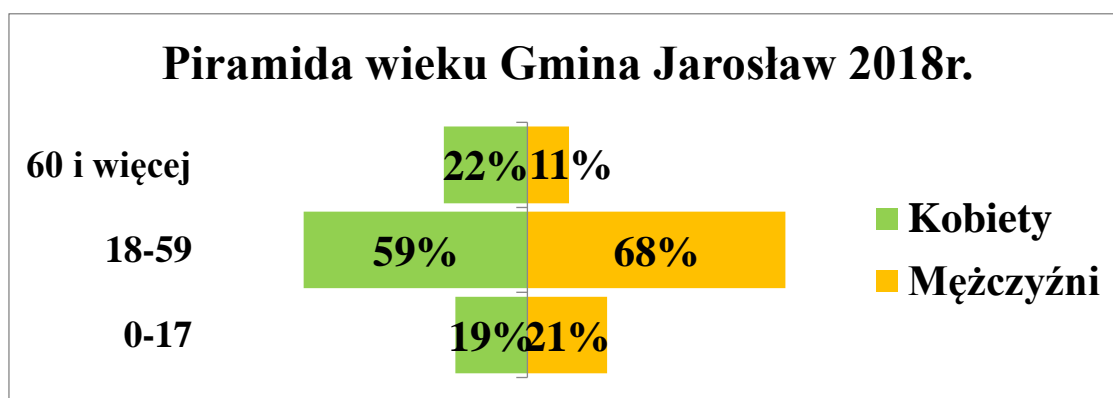
Obecne procesy demograficzne obserwowane w Polsce jak i w gminie Jarosław wskazują wyraźnie na starzenie się społeczeństwa, tj. wzrost udziału osób starszych w populacji. Przyczyną w/w procesów jest znaczny postęp gospodarczy, społeczny i medyczny, który daje możliwość dłuższego życia w większym komforcie i bezpieczeństwie.

Tabela 1 Struktura demograficzna wg płci i wieku w Gminie Jarosław w roku 2017.

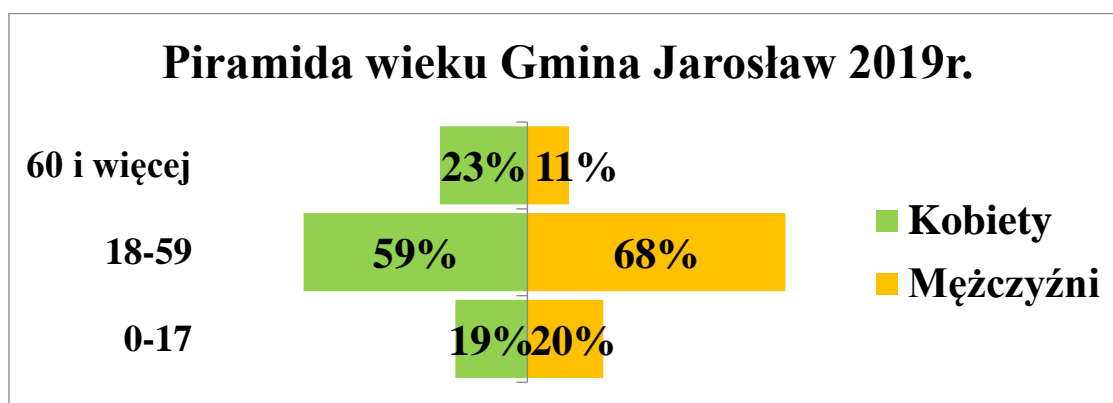
Źródło: ewidencja ludności UG Jarosław

Tabela 2 Struktura demograficzna wg płci i wieku w Gminie Jarosław w roku 2018.

Źródło: ewidencja ludności UG Jarosław

Tabela 3 Struktura demograficzna wg płci i wieku w Gminie Jarosław w roku 2019.

Źródło: ewidencja ludności UG Jarosław

Struktura demograficzna Gminy Jarosław pozwala na stwierdzenie, iż dominującą grupą pod względem wiekowym i wg płci są mężczyźni w wieku 18-59 lat. W grupie wiekowej

powyżej 60r.ż statystycznie dwukrotnie więcej jest kobiet niż mężczyzn. W przypadku dynamiki mieszkańców tendencja jest na stabilnym poziomie. Liczba ludności na terenie Gminy w ostatnich latach nieznacznie wzrasta co jest pozytywnym zjawiskiem.

2.3. Edukacja

Gmina Jarosław jest organem prowadzącym siedem szkół podstawowych. W związku z powstaniem w każdej miejscowości oddziałów przedszkolnych, szkoły podstawowe Uchwałą Rady Gminy Jarosław z dnia 29 kwietnia 2020r. przyjęły nazwę Zespołów Szkolno-Przedszkolnych.

Tabela 4 Liczba placówek oświatowo-wychowawczych na terenie Gminy Jarosław.

<i>Rodzaj placówki</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Przedszkola</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>Punkty przedszkolne</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Szkoły Podstawowe</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>7</i>

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy

Zestawione dane z powyższej tabeli wskazują na dobrze rozwiniętą sieć placówek oświatowo wychowawczych na terenie Gminy Jarosław.

Na terenie gminy Jarosław funkcjonuje aktualnie dziewięć przedszkoli, siedem szkół podstawowych.

W prawidłowym funkcjonowaniu gminnej oświaty rozmieszczenie sieci szkół jest bardzo ważne, ponieważ od właściwego rozmieszczenia zależą efekty kształcenia, warunki pracy i nauki, a także możliwość zabezpieczenia czasu wolnego dzieciom i młodzieży szkolnej poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych dostosowanych do potrzeb i możliwości uczniów.

Tabela 5 Liczba uczniów Gminy Jarosław realizujących obowiązek szkolny.

<i>Rodzaj placówki</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Szkoła Podstawowa</i>	<i>604</i>	<i>775</i>	<i>761</i>
<i>Gimnazjum</i>	<i>226</i>	<i>55</i>	<i>-</i>

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy

Tabela 6 Liczba dzieci z Gminy Jarosław uczęszczających do przedszkola.

<i>Rodzaj placówki</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Niepubliczne Przedszkole „Puchatek” w Tuczempach</i>	<i>40</i>	<i>44</i>	<i>48</i>
<i>Niepubliczne Przedszkole Zgromadzenia s. Służebniczek NMP NP im. Św. Józefa w Muninie</i>	<i>60</i>	<i>61</i>	<i>65</i>

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy

Analizując dane zawarte w tabeli nr 5 zauważono zjawisko zmniejszania się liczby uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie naszej gminy. Natomiast na podstawie tabeli nr 6, tj. liczby dzieci uczęszczających do przedszkola na terenie Gminy Jarosław na przestrzeni ostatnich 3 lat, widoczny jest sukcesywny wzrost liczby dzieci. Prognozuje się, że w latach obowiązywania strategii, liczba uczniów pomimo niżu demograficznego będzie się zwiększać.

Tabela 7 Liczba dzieci urodzonych w latach 2017-2019.

	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Liczba dzieci</i>	<i>148</i>	<i>128</i>	<i>143</i>

Źródło: Opracowanie na podstawie danych UG

Z powyższej tabeli wynika, że wzrasta liczba dzieci urodzonych w Gminie Jarosław.

2.4. Kultura, sport i rekreacja

Uczestnictwo w kulturze może przejawiać się w wielu formach począwszy od kontaktu z mediami aż po udział w różnych wydarzeniach artystycznych.

Na terenie Gminy Jarosław znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna w Pełkiniach, jest dostępna dla wszystkich zainteresowanych, dlatego gromadzi się w niej zbiory z różnych dziedzin, które służą kształceniu ogólnemu i zawodowemu oraz służą kulturalnej rozrywce mieszkańców. Do biblioteki zgłaszają się czytelnicy o różnym wieku i wykształceniu, poszukując lektur szkolnych, wydawnictw popularnonaukowych i fachowych. Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych, informacyjnych i czytelniczych mieszkańców gminy oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Do zadań placówki należy w szczególności gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, udostępnianie zbiorów na miejscu i wypożyczanie na zewnątrz.

Gminna Biblioteka Publiczna w Pełkiniach posiada swoje filie w Makowisku, Muninie, Surochowie, Tuczempach i Wólce Pełkińskiej.

Księgozbiór Gminnej Biblioteki Publicznej w Pełkiniach i jej filii to ogółem 40046 woluminów (stan na 31.12.2019r.).

W 2019 r. biblioteki zarejestrowały 791 czytelników. Ogółem wypożyczono 13405 woluminów, w tym dla dzieci 4293, dla dorosłych 7615 i literatury niebeletrystycznej 1497 woluminów. W 2019r. wypożyczono 989 czasopism. Z czasopism można skorzystać nie tylko na miejscu, ale można również wypożyczać. Biblioteki odwiedziło 7057 użytkowników: 5206 w wypożyczalni i 1851 odwiedzin w czytelni.

Ponadto działalność związaną z krzewieniem kultury pełnią świetlice wiejskie w:

- Leżachów Osadzie,
- Wólce Pełkińskiej,
- Woli Buchowskiej,
- Muninie,
- Tuczempach,
- Morawsku,

- Surochowie,
- Zgodzie,
- Makowisku,
- Koniaczowie,
- Sobieczynie,
- Dom Kultury w Pełkiniach.

W świetlicach prowadzone są imprezy kulturalno- oświatowe związane z obchodami świąt, wydarzeń historycznych, a także są to miejsca spotkań osób ze stowarzyszeń.

Na terenie Gminy działają następujące stowarzyszenia:

1. Stowarzyszenie „Kobiety dla Makowiska”,
2. Stowarzyszenie „Nad sanem w Kostkowie”,
3. Stowarzyszenie „Kobiet aktywnych w Surochowie”,
4. Stowarzyszenie „ Miłośników Tuczemp”,
5. Stowarzyszenie „Razem w przyszłość w Morawsku”,
6. Stowarzyszenie „ Kobiety Razem w Sobieczynie”,
7. Stowarzyszenie „Rozwoju Wsi Munina”,
8. „Pełkińskie Stowarzyszenie Kobiet”.

Na terenie gminy działa 4 Koła Gospodyń Wiejskich: we wsi Zgoda, Koniaczów, Wólka Pełkińska i Kostków. Ich członkinie zajmują się głównie pielęgnowaniem i popularyzowaniem tradycji regionalnych oraz aktywizowaniem lokalnej społeczności.

W miesiącu styczniu co roku organizowany jest gminny przegląd Kolęd i Pastoralek w Świetlicy Wiejskiej w Surochowie. W maju przegląd Pieśni i Piosenek Maryjnych w Morawsku. Odbywa się tam również Biesiada nad Morawskim Łęgiem, mająca na celu prezentację tradycyjnych potraw kuchni wiejskiej. Jest to impreza regionalna organizowana wspólnie z Centrum Kulturalnym z Przemyśla.

Na przełomie sierpnia i września odbywają się dożynki gminne. Natomiast 11 listopada rajd Nordic Walking z Muniny do Morawska z okazji Święta Niepodległości.

Stowarzyszenia, koła Gospodyń Wiejskich i sołtysi organizują na terenie swoich wsi pikniki rodzinne z okazji dnia dziecka, dnia seniora czy dnia babci i dziadka, a także spotkania opłatkowe.

W życiu każdego człowieka dużą rolę odgrywa aktywność fizyczna, która ma znaczący wpływ na samopoczucie i stan zdrowia człowieka. Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji służy dostępna na terenie gminy infrastruktura sportowo- rekreacyjna: orliki, siłownie zewnętrzne, place zabaw dla dzieci.

W skład infrastruktury sportowej gminy Jarosław wchodzi:

-stadiony sportowe z zapleczem sanitarnym i szatniami (Tuczempy, Wólka Pełkińska, Surochów, Wola Buchowska, Munina, Koniaczów),

-boiska sportowe przy każdej szkole,

-boiska sportowe typu „Orlik” w Wólce Pełkińskiej, Tuczempach i Surochowie,

-lodowisko Biały orlik w Muninie i Wólce Pełkińskiej.

Na terenie gminy funkcjonuje 14 klubów sportowych, zrzeszających młodzież i dorosłych:

1. LKS „MAKOVIA” Makowisko,
2. LKS „WÓLCZANKA” Wólka Pełkińska,
3. Uczniowski Klub Sportowo- Turystyczny „LIDER” Munina,
4. LKS „BŁĘKITNI” Pełkinie,
5. LKS „PŁOMIENI” Morawsko,
6. Klub Sportowy „PIAST” Tuczempy,
7. KST Wólka Pełkińska,
8. Klub Sportowy „Koniaczów”,
9. LKS „DELIN” Munina,
10. LKS „OSTROVIA” Wola Buchowska,
11. LKS „FREDRO” Surochów,
12. Stowarzyszenie Rozwój Sportowy Jarosławia i Okolic,

13. UKS „Sokół Pełkinie”- tenis stołowy,

14. LKS „MAKOVIA”- łucznictwo.

Na terenie Gminy Jarosław prężnie działa dziewięć klubów piłkarskich. Najwyżej sklasyfikowana jest Wólczanka Wólka Pełkińska, grająca obecnie w trzeciej lidze. Szczebel niżej w czwartej lidze - grupa podkarpacka - gra Piast Tuczemy. W sezonie 2015/2016 obie wspomniane drużyny grały w trzeciej lidze, co jest ewenementem na skalę kraju, by z jednej wiejskiej gminy dwa kluby prezentowały swoje umiejętności w trzeciej lidze. W klasie okręgowej swoje mecze rozgrywa Płomień Morawsko. Pozostałe sześć klubów uczestniczy w rozgrywkach w A i B klasy.

Oprócz piłki nożnej z powodzeniem funkcjonuje sekcja łucznictwa w Makowisku, futsalu w Muninie od roku 2020, tenisa stołowego w Pełkiniach.

2.5. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Jarosław działalność z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej prowadzi Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Multi-med” s.c. w Wólce Pełkińskiej. W wyżej wymienionej placówce z usług medycznych korzystają mieszkańcy sołectw: Wólka Pełkińska, Pełkinie, Wola Buchowska, Kostków i Leżachów Osada.

Z powodu bliskiej odległości od miasta Jarosławia, mieszkańcy z pozostałych sołectw, korzystają z placówek medycznych znajdujących się w mieście Jarosław. Zgłaszający się mieszkańcy mogą skorzystać z podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej, wykonać szereg badań analitycznych czy skorzystać z rehabilitacji leczniczej.

Oprócz Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Multi-med” s.c. działalność usługową na terenie gminy prowadzi apteka w Wólce Pełkińskiej.

2.6. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby

i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej). Zadania pomocy społecznej w gminie Jarosław wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o Karcie Dużej Rodziny, ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz ustawa o dodatkach mieszkaniowych.

W 2019 r. kadre Ośrodka stanowiło 12 osób, w tym kierownik, główna księgowa, 6 pracowników socjalnych, 3 pracowników świadczeń rodzinnych, 1 asystent rodziny.

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. reguluje szereg zadań dotyczących pomocy społecznej, polityki prorodzinnej oraz wspierania najsłabszych grup społecznych. Do najczęściej występujących problemów w sferze działania Ośrodka należą:

- ubóstwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwała i ciężka choroba,
- przemoc w rodzinie,
- bezzradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- alkoholizm,
- problemy ludzi starszych.

Codziennemu życiu gminy towarzyszą liczne problemy, które swoim zasięgiem obejmują coraz większą grupę ludzi i całych pokoleń. Zmuszają one do szukania wsparcia w pomocy społecznej.

Do diagnozy problemów społecznych wykorzystane zostały dane ujęte w sprawozdaniach Ośrodka za lata 2017-2019 oraz oceny zasobów pomocy społecznej.

Dane ujęte w poniższych tabelach obrazują realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i jednocześnie wskazują na szereg istotnych problemów występujących na terenie gminy.

Poniższe tabele przedstawiają szczegółowe dane na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

Tabela 8 Liczba osób, rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy w latach 2017-2019.

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Świadczenia przyznawane w ramach zadań zleconych i zadań własnych bez względu na ich rodzaj, liczbę oraz źródło finansowania</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie</i>	<i>498</i>	<i>486</i>	<i>445</i>
<i>Liczba rodzin ogółem objętych pomocą finansową</i>	<i>331</i>	<i>305</i>	<i>287</i>
<i>Liczba osób w rodzinach objętych pomocą</i>	<i>1047</i>	<i>990</i>	<i>883</i>

Źródło: opracowania własne na podstawie sprawozdań MPiPS- 03

W latach 2017-2019 liczba osób i rodzin, którym udzielono w gminie pomocy i wsparcia oraz przyznano świadczenia spadała z roku na rok (z 498 w 2017r. do 445 w 2019r.) Wśród głównych przyczyn zmniejszania się liczby beneficjentów pomocy społecznej należy wymienić poprawę na rynku pracy, co prowadzi do spadku liczby osób pozostających bez zatrudnienia oraz wprowadzenia Rządowego programu „Rodzina 500 plus”, który przyczynił się do polepszenia sytuacji finansowej rodzin.

Tabela 9 Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS Jarosław w latach 2017-2019.

<i>Rodzaje pomocy/liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Zasilek stały</i>	<i>38</i>	<i>31</i>	<i>28</i>
<i>Zasilek okresowy</i>	<i>43</i>	<i>35</i>	<i>25</i>
<i>Zasilek celowy i świadczenie pieniężne na zakup żywności</i>	<i>211</i>	<i>220</i>	<i>278</i>
<i>Posiłek dla dzieci</i>	<i>213</i>	<i>231</i>	<i>217</i>
<i>Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>9</i>
<i>Usługi opiekuńcze</i>	<i>8</i>	<i>4</i>	<i>4</i>

Źródło: opracowania własne na podstawie sprawozdań MPiPS- 03

Powyższe dane wskazują, iż spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielaną formą pomocy w latach 2017-2019 był zasiłek celowy oraz świadczenie pieniężne na zakup żywności. W latach 2017-2019 liczba osób nimi objętych systematycznie zwiększała się.

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” do 2018r. i „Posiłek w szkole i w domu” od 2019r. Celem tych programów było ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych i niepełnosprawnych. W latach 2017-2019 liczba dzieci objętych posiłkiem ulegała wahaniom (213 w 2017r., 217 w 2019r.)

Tabela 10 Powody przyznania pomocy w latach 2017-2019.

<i>Powód trudnej sytuacji życiowej</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>ubóstwo</i>	<i>128</i>	<i>87</i>	<i>67</i>
<i>bezdomność</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>bezrobocie</i>	<i>170</i>	<i>151</i>	<i>136</i>
<i>niepełnosprawność</i>	<i>79</i>	<i>68</i>	<i>62</i>
<i>długotrwała i ciężka choroba</i>	<i>82</i>	<i>84</i>	<i>74</i>
<i>przemoc w rodzinie</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>
<i>bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych</i>	<i>20</i>	<i>26</i>	<i>22</i>
<i>alkoholizm</i>	<i>9</i>	<i>6</i>	<i>0</i>

Źródło: opracowania własne na podstawie sprawozdań MPiPS- 03

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia GOPS-u w latach 2017-2019 najliczniejszą grupę stanowiły rodziny dotknięte bezrobociem i ogólnie rozumianym ubóstwem. Zauważyć należy, że liczba osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia zmniejszyła się. Powodem tego są oferty pracy, udział w stażach czy CIS. W omawianym okresie systematycznie spadała liczba osób objętych pomocą z powodu ubóstwa (z 128 w 2017r. do 67 w 2019r.).

Kolejna grupa korzystających z pomocy to rodziny dotknięte długotrwałą i ciężką chorobą. Jak pokazują dane w analizowanym okresie ta liczba stale zwiększa się. Liczba osób w których występuje problem z niepełnosprawnościami w latach 2017-2019 ulegała zmniejszeniu (79 w 2017r. do 62 w 2019r.).

Liczba osób w rodzinach zmagających się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych była niższa niż w 2017 r. (20 w 2017r. 22 w 2019r.). Spowodowane jest to zatrudnieniem, do pracy z rodzinami, asystenta rodziny.

W ramach realizowanych zadań GOPS przyznawała również świadczenia rodzinne. Prowadzi też postępowania i wydaje decyzje administracyjne w sprawach: świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłku pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku

opiekuńczego, jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka, świadczenia „Za życiem”, świadczenia rodzicielskiego, świadczenia wychowawczego, świadczenia szkolnego „Dobry start”, prowadzenie postępowań w sprawach funduszu alimentacyjnego i dłużników alimentacyjnych, wydawanie Karty Dużej Rodziny.

Dane szczegółowe na temat przyznanych świadczeń rodzinnych w latach 2017-2019 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 11 Przyznane świadczenia rodzinne w roku 2017.

<i>Rodzaj świadczenia</i>	<i>Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>Zasilek rodzinny wraz z dodatkami</i>	<i>735</i>	<i>2 437 004,00</i>
<i>Jednorazowa zapomoga</i>	<i>121</i>	<i>121 000,00</i>
<i>Zasilek pielęgnacyjny</i>	<i>401</i>	<i>739 449,00</i>
<i>Specjalny zasilek opiekuńczy</i>	<i>41</i>	<i>224 823,00</i>
<i>Świadczenie pielęgnacyjne</i>	<i>76</i>	<i>1 248 107,00</i>
<i>Zasilek dla opiekuna</i>	<i>19</i>	<i>139 353,00</i>
<i>Świadczenie wychowawcze</i>	<i>1088</i>	<i>9 820 368,00</i>
<i>Świadczenie rodzicielskie</i>	<i>34</i>	<i>398 989,00</i>
<i>Świadczenie „za życiem”</i>	<i>1</i>	<i>4 000,00</i>
<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba rodzin , które złożyły wniosek</i>	<i>Liczba wydanych kart</i>
<i>Karta Dużej Rodziny</i>	<i>46</i>	<i>225</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 12 Przyznane świadczenia rodzinne w roku 2018.

<i>Rodzaj świadczenia</i>	<i>Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>Zasilek rodzinny wraz z dodatkami</i>	<i>862</i>	<i>2 161 387,00</i>
<i>Jednorazowa zapomoga</i>	<i>109</i>	<i>109 000,00</i>
<i>Zasilek pielęgnacyjny</i>	<i>405</i>	<i>764 495,00</i>
<i>Specjalny zasilek opiekuńczy</i>	<i>43</i>	<i>227 153,00</i>
<i>Świadczenie pielęgnacyjne</i>	<i>83</i>	<i>1 362 277,00</i>
<i>Zasilek dla opiekuna</i>	<i>19</i>	<i>100 587,00</i>
<i>Świadczenie wychowawcze</i>	<i>969</i>	<i>9 542 610,00</i>
<i>Świadczenie rodzicielskie</i>	<i>37</i>	<i>351 316,00</i>
<i>Świadczenie „za życiem”</i>	<i>2</i>	<i>8 000,00</i>
<i>św. z programu „Dobry start”</i>	<i>1 671</i>	<i>501 300,00</i>
<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba rodzin , które złożyły wniosek</i>	<i>Liczba wydanych kart</i>
<i>Karta Dużej Rodziny</i>	<i>29</i>	<i>137</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 13 Przyznane świadczenia rodzinne w roku 2019.

<i>Rodzaj świadczenia</i>	<i>Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>Zasilek rodzinny wraz z dodatkami</i>	<i>971</i>	<i>1 887 806,00</i>
<i>Jednorazowa zapomoga</i>	<i>107</i>	<i>107 000,00</i>
<i>Zasilek pielęgnacyjny</i>	<i>404</i>	<i>915 323,00</i>
<i>Specjalny zasilek opiekuńczy</i>	<i>43</i>	<i>272 116,00</i>
<i>Świadczenie pielęgnacyjne</i>	<i>79</i>	<i>1 509 553,00</i>
<i>Zasilek dla opiekuna</i>	<i>11</i>	<i>81 220,00</i>
<i>Świadczenie wychowawcze</i>	<i>2 425</i>	<i>11 325 715,00</i>
<i>Świadczenie rodzicielskie</i>	<i>47</i>	<i>435 291,00</i>

<i>Świadczenie „Za życiem”</i>	<i>3</i>	<i>12 000,00</i>
<i>Św. z programu „Dobry start”</i>	<i>1 691</i>	<i>507 300,00</i>
<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba rodzin , które złożyły wniossek</i>	<i>Liczba wydanych kart</i>
<i>Karta Dużej Rodziny</i>	<i>272</i>	<i>650</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

W latach 2017-2019 liczba osób, którym przyznano decyzją zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków ulegała wahaniom (735 w 2017r., 862 w 2018r. do 971 w 2019r.), liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych utrzymuje się na stałym poziomie (401 w 2017r., 404 w 2019r.). Na podobnym stałym poziomie utrzymuje się liczba świadczeń pielęgnacyjnych (76 w 2017r., 83 w 2018r., 79 w 2019r.).

W analizowanym okresie Ośrodek przyznawał zasiłek dla opiekuna osób niepełnosprawnych oraz specjalny zasiłek opiekuńczy. W tych latach wypłacono odpowiednio 25,19 i 11 zasiłków dla opiekunów. Liczba osób, które pobierają specjalny zasiłek opiekuńczy wzrosła z 41 w 2017r. do 43 w 2019r.

Liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych uległa zwiększeniu w 2019r. (z 1088 w 2017r. do 2 425 w 2019r.), świadczenia z programu „Dobry start” w roku 2018- 1671, w roku 2019- 1691.

Kolejną formą pomocy udzielanej przez Ośrodek stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach 2017-2018 liczba rodzin, którym przyznano tą pomoc utrzymywała się na stałym poziomie (60 w 2017r., 61 w 2018r.) W roku 2019 wzrosła - 71 osób, którym przyznano decyzją świadczenie. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 14 Przyznane świadczenia z funduszu alimentacyjnego w roku 2017.

<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>Fundusz alimentacyjny</i>	<i>60</i>	<i>411 380,00</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 15 Przyznane świadczenia z funduszu alimentacyjnego w roku 2018.

<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
Fundusz alimentacyjny	61	415 637,00

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 16 Przyznane świadczenie z funduszu alimentacyjnego w roku 2019.

<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
Fundusz alimentacyjny	71	353 201,00

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy GOPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. W latach 2017-2019 kwota świadczeń wydatkowanych w tym zakresie zwiększała się z roku na rok (322 143,00zł w 2017r., 358 313,00zł w 2018r. i 386 472,00zł w 2019r.)

Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 17 Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w roku 2017.

<i>Forma świadczenia</i>	<i>Kwota w zł</i>
Składka na ubezpieczenie społeczne świadczeniobiorców	322 143,00
Składka na ubezpieczenia zdrowotne świadczeniobiorców	35 550,00

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 18 Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w roku 2018.

<i>Forma świadczenia</i>	<i>Kwota w zł</i>
Składka na ubezpieczenie społeczne świadczeniobiorców	358 313,00
Składka na ubezpieczenia zdrowotne świadczeniobiorców	29 494,00

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 19 Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w roku 2019.

<i>Forma świadczenia</i>	<i>Kwota w zł</i>
<i>Składka na ubezpieczenie społeczne świadczeniobiorców</i>	<i>386 472,00</i>
<i>Składka na ubezpieczenia zdrowotne świadczeniobiorców</i>	<i>34 367,00</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Praca związana z obsługą klienta nie kończy się na gromadzeniu dokumentów oraz wypłacaniu świadczeń finansowych. To również pomoc rzeczowa i usługowa, a także działania z zakresu pracy socjalnej i rozwijanie nowych form samopomocy. Należy przy tym nadmienić, że realizacja tych zadań jest niezwykle pracochłonna i czasochłonna ze względu na bardzo zbiurokratyzowany system przyznawania pomocy (obszerne druki, duża ilość dokumentów, stałe weryfikacje wywiadów, zmiany w przepisach prawnych). Jednocześnie problemy z jakimi spotyka się tutaj. Ośrodek w codziennej pracy są coraz bardziej złożone i wymagają wyjątkowej empatii, profesjonalizmu i zaangażowania. Powoduje to ogromne obciążenie zarówno psychiczne, jak i fizyczne pracowników. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej wymagają nie tylko profesjonalizmu i dużego zaangażowania ze strony pracowników Ośrodka, ale także znacznych nakładów finansowych na realizację przewidzianych ustawą świadczeń. Obniżenie środków na pomoc społeczną może zatem prowadzić do marginalizacji części mieszkańców, powodując w efekcie ich społeczne wykluczenie. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że środki powinny być wyższe nie tylko w odniesieniu do świadczeń materialnych, ale również w stosunku do świadczeń pozamaterialnych. Ich realizacji wymaga bowiem również ponoszenia określonych nakładów finansowych, związanych między innymi z koniecznością zatrudnienia specjalistów, organizowaniem szkoleń.

2.6.1. Bezrobocie

Zmiany gospodarcze i polityczne, jakie dokonały się w Polsce w latach 1989-1990 doprowadziły do tego, że Polska dołączyła do krajów o gospodarce rynkowej, co z kolei spowodowało pojawienie się zjawiska bezrobocia. Jest to zjawisko społeczne, polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia. Stan ten spowodowany jest brakiem równowagi pomiędzy podażą pracy a popytem na pracę. W Polsce stało się kwestią społeczną, świadczy o tym dynamika, skala i struktura zjawiska. Brak pracy jest czynnikiem, który

ma wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Konsekwencją braku pracy jest też narastające ubóstwo i związane z tym kwestie edukacyjne, zdrowotne, mieszkaniowe itd., których rozwiązaniem zajmuje się szeroko pojęta polityka społeczna. Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tej sferze koncentrują się również wokół problemu ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powinny one zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, ale powinny także zachęcać do podjęcia zatrudnienia.

Na koniec 2018 roku wskaźnik bezrobocia dla kraju, województwa podkarpackiego i powiatu jarosławskiego był niższy niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Tendencja spadkowa ww. wskaźnika dla powiatu jarosławskiego obserwowana jest od kilku lat. Na koniec 2018 roku poziom stopy bezrobocia w Polsce wyniósł 5,8 % , tj. 0,8 punktu procentowego mniej niż na koniec 2017r. (6,6%). W województwie podkarpackim na koniec 2018r. zanotowano stopę bezrobocia na poziomie 8,8%, tj. o 0,8 punktu procentowego mniej niż na koniec 2017r. (9,6%). W powiecie jarosławskim na koniec 2018 roku stopa bezrobocia wyniosła 12,2%, tj. o 0,9 punktu procentowego mniej niż na koniec 2017r. (13,1%). Na koniec 2018r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu zarejestrowanych było 6 651 osób, w tym 3 460 kobiet. Z danych PUP Jarosław wynika, że największą liczbę bezrobotnych na koniec 2018r. odnotowano w mieście Jarosław- 1969 osób, tj. 30,1% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w **gminie Jarosław 719 osób, tj. 11% ogółu zarejestrowanych**, w gminie miejsko-wiejskiej Pruchnik 651 osób, tj. 9,9% ogółu zarejestrowanych, w gminie Radymno - 604osoby, tj. 9,2% ogółu zarejestrowanych i w gminie Wiązownica - 554 osoby, tj. 8,5% ogółu zarejestrowanych.

Analiza danych z PUP Jarosław wskazuje, że od kilku lat zauważyć można zmniejszanie się liczby osób bezrobotnych na terenie Gminy Jarosław.

W roku 2017 zarejestrowanych było 766 osób, w tym 395 kobiet. Z prawem do zasiłku było 116 osób, w tym 68 kobiet. Rok 2018 ukazuje tendencję spadkową; mianowicie 719 osób zarejestrowanych, z czego 380 kobiet, z prawem do zasiłku 105 osób, w tym 57 kobiet. W 2019r. utrzymuje się zmniejszanie liczby bezrobotnych na

terenie gminy Jarosław, 575 osób zarejestrowanych, z czego 304 kobiety, 83 osoby posiadały prawo do zasiłku, w tym 45 kobiet.

Ukazane dane pokazują wartości liczbowe z wyraźną tendencją spadkową, o problemie bezrobocia można mówić jako o problemie coraz mniej dotkliwym dla mieszkańców gminy Jarosław. Nie jest to jednak statystyka jednoznaczna, ponieważ nie wszystkie osoby niepracujące są zewidencjonowane w statystykach PUP i nie wszystkie osoby posiadają status osoby bezrobotnej.

Problem bezrobocia widoczny jest w statystyce Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu, czego potwierdzenie stanowi liczba rodzin z problemem braku zatrudnienia korzystających ze wsparcia ośrodka oraz liczba rodzin korzystających z zasiłków okresowych, w których co najmniej jedna osoba w wieku aktywności zawodowej pozostaje bez zatrudnienia. W zestawieniach statystycznych obserwuje się tendencję spadkową od 2017 roku, ale liczba rodzin objętych wsparciem jest dowodem na to, że brak pracy jest problemem dla bardzo dużej liczby rodzin.

Tabela 20 Liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem, w tym z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.

	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Liczba rodzin objęta pomocą z powodu bezrobocia</i>	<i>170</i>	<i>151</i>	<i>136</i>
<i>Liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem (ogółem)</i>	<i>331</i>	<i>305</i>	<i>287</i>

Źródło: dane własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Zamieszczone dalej zestawienie tabelaryczne pokazuje szczegółowe wartości dotyczące liczby rodzin objętych okresową pomocą finansową z powodu bezrobocia. Dotyczą one mniejszej niż w poprzednim zestawieniu liczby osób, ale też nie wszystkie rodziny doświadczając bezrobocia korzystały z pomocy finansowej. Część osób z problemem bezrobocia korzystała z innych form pomocy, w tym pracy socjalnej, pomocy rzeczowej, skierowania do CIS, doradztwa zawodowego.

Tabela 21 Liczba rodzin objętych zasiłkami okresowymi z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.

<i>Rok</i>	<i>Liczba świadczeniobiorców</i>	<i>Liczba świadczeń</i>	<i>Liczba rodzin</i>	<i>Liczba osób w rodzinach</i>	<i>Kwota świadczeń w złotych</i>
2017	30	131	30	52	57 414,00
2018	30	138	30	59	55 444,00
2019	25	134	25	40	53 341,00

Zródło: opracowania własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Jak pokazują dane statystyczne sporadyczna liczba osób i rodzin korzysta ze wsparcia finansowego w formie zasiłków okresowych. W ostatnim roku 2019 – 25 rodzin objęto pomocą w formie zasiłku okresowego. W porównaniu do 2018r. liczba rodzin zmniejszyła się o 5 rodzin, które korzystały z pomocy w formie zasiłku okresowego.

W rodzinach dotkniętych problemem bezrobocia najczęściej występują następujące problemy:

- brak środków na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych,
 - negatywne wzorce wychowawcze przekazywane dzieciom.
 - psychospołeczne skutki bezrobocia, szczególnie u osób długotrwale bezrobotnych.
- System pomocy rodzinie z problemem bezrobocia realizowany jest poprzez następujące zadania świadczone przez GOPS w Jarosławiu:
- przyznanie świadczeń umożliwiających zaspokajanie niezbędnych potrzeb,
 - zwiększanie aktywności i zaangażowania osób bezrobotnych w działaniach służących usamodzielnieniu,
 - przygotowanie i wspieranie bezrobotnego w trakcie poszukiwania pracy,
 - zobowiązanie do aktywnego poszukiwania pracy,
 - kierowanie bezrobotnych do pracy w ramach zatrudnienia socjalnego w CIS w Pawłosiowie,
 - działania podejmowane w celu redukcji psychospołecznych skutków bezrobocia, przede wszystkim ochronę dzieci poprzez zapewnienie ciepłego posiłku w szkole.

W gminie Jarosław większość mieszkańców utrzymuje się z pracy zarobkowej, nieliczna część utrzymuje się wyłącznie z gospodarstwa rolnego. Statystyki dotyczące bezrobocia są zniekształcone w pewnym stopniu (niedoszacowane) ze względu na występowanie bezrobocia utajonego. Ten czynnik jest z kolei równoważony poprzez pracę „na czarno” oraz emigrację zarobkową.

2.6.2. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Pomoc w formie wsparcia asystenta rodziny.

W dniu 28 kwietnia 2011 r. Sejm przyjął ustawę o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ma przede wszystkim na celu pomoc rodzinom, które mają kłopoty wychowawcze oraz zmienić system opieki nad dziećmi pozbawionymi opieki rodziców. Ustawa wprowadza funkcję tzw. asystenta rodziny, który ma pomagać nie tylko w problemach wychowawczych, ale również w codziennych sprawach.

Asystent rodziny to osoba, która przez pewien czas wspiera rodzinę. Celem wsparcia jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej tak, by w przyszłości potrafiła ona samodzielnie pokonywać trudności, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Asystent to osoba towarzysząca, współobecna, służąca pomocą, będąca w pogotowiu. Motywuje do wprowadzania zmian w myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Głównym zadaniem asystenta jest nie dopuścić do oddzielenia dziecka od rodziny lub umożliwić jak najszybszy powrót dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej do rodziców. Na podstawie danych opracowanych na podstawie sprawozdań oraz informacji uzyskanych od pracowników socjalnych GOPS wynika, że w latach 2018 – 2019 liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przedstawia się podobnie. Na wysokim poziomie utrzymuje się liczba rodzin, którym przydzielono asystenta. Są to rodziny, które wymagają wsparcia w znacznie szerszym wymiarze aniżeli pomoc oferowana w ramach pracy socjalnej.

Tabela 22 Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2017r.- 31.12.2017r.

<i>Lp.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Wykonanie</i>
1.	<i>Liczba asystentów rodziny zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy</i>	<i>1</i>
2.	<i>Liczba asystentów rodziny zatrudnionych na podstawie umów o świadczenie usług</i>	<i>1</i>
3.	<i>Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną</i>	<i>22 godz.</i>
4.	<i>Wydatkowana kwota środków wojewody na zadanie asystent rodziny</i>	<i>22 279,58zł</i>
5.	<i>Wydatkowana kwota wkładu własnego w ramach zadania</i>	<i>21 971,36zł</i>
6.	<i>Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:</i>	<i>9</i>
7.	<i>do 3 miesięcy</i>	<i>1</i>
8.	<i>powyżej 3 do 12 miesięcy</i>	<i>3</i>
9.	<i>powyżej 1 roku</i>	<i>5</i>
10.	<i>Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym:</i>	<i>1</i>
11.	<i>ze względu na osiągnięcie celów</i>	<i>0</i>
12.	<i>ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę</i>	<i>1</i>
13.	<i>ze względu na zmianę metody pracy</i>	<i>0</i>
14.	<i>Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny w roku 2017</i>	<i>10</i>
15.	<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	<i>27</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 23 Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2018r.- 31.12.2018r.

<i>Lp.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Wykonanie</i>
<i>1.</i>	<i>Liczba asystentów rodziny zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy</i>	<i>1</i>
<i>2.</i>	<i>Liczba asystentów rodziny zatrudnionych na podstawie umów o świadczenie usług</i>	<i>1</i>
<i>3.</i>	<i>Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną</i>	<i>19 godz.</i>
<i>4.</i>	<i>Wydatkowana kwota środków wojewody na zadanie asystent rodziny</i>	<i>15 973,59zł</i>
<i>5.</i>	<i>Wydatkowana kwota wkładu własnego w ramach zadania</i>	<i>21 925,00zł</i>
<i>6.</i>	<i>Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:</i>	<i>9</i>
<i>7.</i>	<i>do 3 miesięcy</i>	<i>3</i>
<i>8.</i>	<i>powyżej 3 do 12 miesięcy</i>	<i>3</i>
<i>9.</i>	<i>powyżej 1 roku</i>	<i>6</i>
<i>10.</i>	<i>Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym:</i>	<i>3</i>
<i>11.</i>	<i>ze względu na osiągnięcie celów</i>	<i>1</i>
<i>12.</i>	<i>ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę</i>	<i>1</i>
<i>13.</i>	<i>ze względu na zmianę metody pracy</i>	<i>1</i>
<i>14.</i>	<i>Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny w roku 2018</i>	<i>12</i>
<i>15.</i>	<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	<i>28</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 24 Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2019r. - 31.12.2019r.

<i>Lp.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Wykonanie</i>
1.	<i>Liczba asystentów rodziny zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy</i>	<i>1</i>
2.	<i>Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną</i>	<i>28 godz.</i>
3.	<i>Wydatkowana kwota środków wojewody</i>	<i>16 830,00zł</i>
4.	<i>Wydatkowana kwota wkładu własnego</i>	<i>11 332,00zł</i>
5.	<i>Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:</i>	<i>8</i>
6.	<i>do 3 miesięcy</i>	<i>0</i>
7.	<i>powyżej 3 do 12 miesięcy</i>	<i>2</i>
8.	<i>powyżej 1 roku</i>	<i>6</i>
9.	<i>Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym:</i>	<i>3</i>
10.	<i>ze względu na osiągnięcie celów</i>	<i>2</i>
11.	<i>ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę</i>	<i>1</i>
12.	<i>Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny w roku 2019</i>	<i>11</i>
13.	<i>Liczba dzieci w tych rodzinach</i>	<i>27</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu zgodnie z umową zawartą pomiędzy Wojewodą Podkarpackim a Gminą Jarosław realizował działania w ramach “Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”.

Głównym celem zadania było zatrudnienie w latach 2017r.-2019r. asystenta rodziny, posiadającego kwalifikacje określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W ramach zadania asystent rodziny realizował pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Zadaniem asystenta rodziny jest całościowe wspieranie rodziny wychowującej dzieci, zagrożonej wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku

osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także poprzez pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności. Bardzo ważnym jest indywidualne podejście do rodziny i jej problemów, co będzie służyło rozwojowi kompetencji wszystkich jej członków, rodziców i dzieci. Rodzina bowiem, jest podstawowym środowiskiem jakie powinno gwarantować dzieciom bezpieczeństwo emocjonalne, dawać im poczucie więzi i doświadczenia niezbędne dla ich prawidłowego rozwoju. Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, powodujące groźne dysfunkcje, takie jak uzależnienia, przemoc, zaniedbanie, bezradność mogą prowadzić do konieczności objęcia dzieci opieką zastępczą.

W roku 2017 na realizację zadania pn. Zatrudnienie asystentów rodziny pozyskano środki z dotacji w wysokości **22 279,58zł**, natomiast wkład własny wynosił **21 971,36zł**.

W roku 2018 na realizację zadania pn. Zatrudnienie asystentów rodziny pozyskano środki z dotacji w wysokości **16 003,59zł**, natomiast wkład własny wynosił **23 926,99zł**.

W roku 2019 na realizację zadania pn. Zatrudnienie asystentów rodziny pozyskano środki z dotacji w wysokości **16 830,00zł**, natomiast wkład własny wynosił **11 332,00zł**.

Zgodnie z art. 191 ust. 9 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020r. poz. 821) gmina realizuje zadania związane z organizowaniem pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodziców, w zakresie współfinansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Poniższe tabele przedstawiają wydatki poniesione przez gminę w latach 2017-2019 na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz dzieci przebywające w rodzinie zastępczej.

Tabela 25 Wydatki w roku 2017 na rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.

<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba osób</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>odpłatność gminy za pobyt w domu dziecka (placówki opiekuńczo wychowawcze)</i>	<i>1</i>	<i>24 207,55</i>
<i>Pieczą zastępczą (rodziny zastępcze)</i>	<i>3</i>	<i>11 543,54</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 26 Wydatki w roku 2018 na rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.

<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba osób</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>odpłatność gminy za pobyt w domu dziecka (placówki opiekuńczo wychowawcze)</i>	<i>1</i>	<i>26 405,00</i>
<i>Pieczna zastępcza (rodziny zastępcze)</i>	<i>3</i>	<i>21 490,00</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Tabela 27 Wydatki w roku 2019 na rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.

<i>Forma pomocy</i>	<i>Liczba osób</i>	<i>Kwota świadczeń w zł</i>
<i>odpłatność gminy za pobyt w domu dziecka (placówki opiekuńczo wychowawcze)</i>	<i>1</i>	<i>29 185,90</i>
<i>Pieczna zastępcza (rodziny zastępcze)</i>	<i>4</i>	<i>30 442,55</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Jarosław jest to dokument oparty na przepisach ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która w art. 176 pkt. 1 zawiera zapis o opracowaniu i realizacji, w ramach zadań własnych gminy, trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny.

Głównym założeniem programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w procesie przywracania ich zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez rozwijanie systemu profilaktyki, wsparcia dzieci oraz rodzin przeżywających trudności z terenu Gminy Jarosław.

Program przewiduje tworzenie optymalnych warunków do poprawy jakości funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, poprzez podjęcie działań profilaktycznych, działań obejmujących diagnozę, pomoc terapeutyczną, wychowawczą i socjalną oraz działań wspierających i wzmacniających rodzinę biologiczną. W świetle założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pomoc dziecku i rodzinie powinna mieć charakter

interdyscyplinarny i powinna być świadczona przez specjalistów w ramach spójnego systemu pracy środowiskowej. Ważne, aby zmiana sytuacji rodziny odbywała się w oparciu o zasadę wzajemnej współpracy, zaufania i przy aprobacie ze strony rodziny, z wykorzystaniem zasobów rodziny oraz środowiska lokalnego.

2.6.3. Bezdomność

1. Opis problemu

Według ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r., za osobę bezdomną uznaje się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Pod pojęciem „**bezdomny**” można więc rozumieć człowieka nieposiadającego własnego mieszkania z reguły bez zameldowania na terenie kraju, niemającego możliwości powrotu do ostatniego miejsca zamieszkania.

Można mówić o **bezdomności jawnej** i **ukrytej**, rozumiejąc przez pierwszą sytuację braku mieszkania i dachu nad „głową”, a przez drugą sytuację warunków mieszkaniowych drastycznie odbiegających od społecznie akceptowanego standardu mieszkaniowego.

Osoby bezdomne, podobnie jak zagrożone bezdomnością odróżnia od pozostałych klientów pomocy społecznej brak mieszkania lub zagrożenie jego utraty. W/w osoby zmagają się z wieloma trudnościami w różnych sferach życia:

- rozpad rodziny - zerwanie więzi formalnych, psychologicznych i społecznych oraz brak możliwości spełnienia przez rodzinę jej podstawowych funkcji,
- eksmisje - spowodowane np. nie płaceniem czynszu,
- opuszczenie zakładu karnego przy jednoczesnym braku możliwości powrotu do mieszkania,
- brak stałych dochodów,
- długotrwałe bezrobocie,
- przemoc w rodzinie,
- uzależnienia,

- konflikty spowodowane brakiem tolerancji społecznej.

Bezdomność jest jednym z poważniejszych zjawisk patologii społecznej, nie jest również problemem nowym, chociaż niektóre jej aktualne uwarunkowania wymagają ponownej diagnozy. Od właściwego określenia istoty i specyfiki konkretnego przypadku bezdomności zależy odpowiedni dobór środków przeciwdziałania. Ze względu na złożoność przyczyn pozostawania w bezdomności, osoby bezdomne wymagają różnorodnych działań na rzecz zaspokojenia ich potrzeb oraz włączenia do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Właściwe określenie istoty i specyfiki każdego przypadku bezdomności oraz dobór odpowiednich form pomocy może przynieść skuteczne efekty.

2. Dane liczbowe

Tabela 28 Osoby bezdomne w Gminie Jarosław w latach 2017-2019.

	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Liczba mieszkańców gminy Jarosław</i>	<i>13 198</i>	<i>13 165</i>	<i>13 166</i>
<i>Liczba osób objętych pomocą społeczną</i>	<i>1 191</i>	<i>1 097</i>	<i>1 071</i>
<i>Liczba osób objętych pomocą z powodu bezdomności</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

Źródło: dane własne UG Jarosław

Osoby korzystające z pomocy społecznej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w formie świadczeń pieniężnych, pomocy rzeczowej oraz pracy socjalnej stanowią średnio 8,4% ludności zamieszkującej w gminie Jarosław. Natomiast osoby bezdomne to pojedyncze przypadki, problem jawi się jako marginalny, ale występujący. Są to osoby zazwyczaj napływowe, przybyłe do gminy Jarosław z innych miast bądź miejscowości.

Tabela 29 Osoby bezdomne przebywające w schroniskach dla osób bezdomnych w latach 2017-2019.

<i>Liczba osób przebywających w schroniskach dla osób bezdomnych</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>ogółem</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>kobiety</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>3</i>
<i>mężczyźni</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>2</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Głównym powodem skierowania do schroniska było: brak możliwości przebywania pod dotychczasowym adresem z powodu przemocy w rodzinie, brak możliwości zamieszkania z powodu pożaru domu.

Tabela 30 Osoby zagrożone bezdomnością w gminie Jarosław.

<i>Sołectwo</i>	<i>Liczba mieszkańców (zameldowanych na pobyt stałych i pobyt czasowy)</i>	<i>Liczba środowisk zagrożonych bezdomnością</i>
<i>Wólka Pełkińska</i>	<i>1 443</i>	<i>4</i>
<i>Pełkinie</i>	<i>1 789</i>	<i>3</i>
<i>Kostków</i>	<i>489</i>	<i>2</i>
<i>Osada Leżachów</i>	<i>115</i>	<i>1</i>
<i>Wola Buchowska</i>	<i>793</i>	<i>3</i>
<i>Morawsko</i>	<i>1 078</i>	<i>2</i>
<i>Tuczempy</i>	<i>1 701</i>	<i>8</i>
<i>Munina</i>	<i>2 108</i>	<i>6</i>
<i>Surochów</i>	<i>1 054</i>	<i>2</i>
<i>Zgoda</i>	<i>226</i>	<i>1</i>
<i>Koniaczów</i>	<i>741</i>	<i>1</i>

<i>Makowisko</i>	<i>1 260</i>	<i>3</i>
<i>Sobiecín</i>	<i>457</i>	<i>2</i>
<i>razem</i>	<i>13 254</i>	<i>38</i>

Zródło: dane własne UG Jarosław

W/w rodziny/osoby borykają się z wieloma trudnościami tj.: brak stałego źródła dochodu lub niskie dochody niewystarczające na utrzymanie mieszkania i pokrycie zobowiązań finansowych, brak środków na remont, zamieszkiwanie w warunkach substandardowych (altany) bez zaplecza sanitarnego, konflikty, trudne relacje rodzinne, zły stan zdrowia, schorzenia spowodowane zaniedbaniem fizycznym lub higienicznym, uzależnienia, brak aktywności zawodowej, długotrwałe bezrobocie.

3. Zasoby

- Gmina Jarosław – liczba lokali/mieszkań socjalnych będących w zasobach gminy
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu
 - świadczanie pracy socjalnej (realizacja Gminnego Programu Wychodzenia z Bezdomności),
 - udzielanie pomocy finansowej,
 - kierowanie do placówek zapewniających schronienie i wyżywienie.
- Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu – jako służba porządkowa przeprowadzanie interwencji
- Bar „Smakosz” Danuta Gałuszka i Bogdan Gałuszka, ul. Słowackiego 28 b, 37-500 Jarosław
 - gorący posiłek.
- Centrum Integracji Społecznej w Pawłosiowie, Pawłosiów 428, 37-500 Jarosław
 - zatrudnienie socjalne,
 - pomoc psychologa,
 - pomoc doradcy zawodowego.

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Jarosławiu został opracowany **Gminny Program Wychodzenia z Bezdomności na lata 2021-2026**, który zakłada kierunek

działań. W związku z tym, że populacja osób bezdomnych jest marginalna, działania będą miały charakter interwencyjny, natomiast priorytetem będzie zintensyfikowanie działań na rzecz osób zagrożonych bezdomnością, poprzez:

- pobudzanie osób do podjęcia działań wychodzenia z ubóstwa,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- podejmowanie przez osoby zagrożone użytecznych ról społeczno – zawodowych,
- przeciwdziałanie występującym formom uzależnienia od alkoholu lub innych środków odurzających,
- odbudowa więzi rodzinnych,
- usamodzielnienie ekonomiczne – umożliwienie uczestnikom programu powrotu do wypełniania ról społecznych, roli pracownicy, a tym samym zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego.

Efektom tych działań mogłoby być zmniejszenie liczby środowisk zagrożonych bezdomnością, a co za tym idzie brak zwiększania się populacji osób bezdomnych.

Dążąc do poprawy sytuacji socjalno-bytowej osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, jak również usamodzielnienia części z nich będą wspierane finansowo przedstawione działania związane z realizacją programu. Wszystkie działania na rzecz osób bezdomnych mają uwzględniać zasadę poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności światopoglądowej i wyznania.

2.6.4. Niepełnosprawność i problemy ludzi starszych

Niepełnosprawność

Osobą niepełnosprawną jest taka osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, samoobsługa). Kryterium do zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie jest posiadanie:

-aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający dla osób w wieku 16 lat i więcej,

-uprawnienia do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego dla dzieci poniżej 16 r.ż.

Na terenie Gminy Jarosław brak jest instytucji pomocowych, które działają na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych. W/w osoby korzystają w tym zakresie m.in. z infrastruktury miasta Jarosław Dom Pomocy Społecznej w Jarosławiu, Środowiskowy Dom Samopomocy w Jarosławiu, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. Uczniowie z gminy Jarosław przyjmowani są na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną oraz skierowanie Starostwa Powiatowego. Na terenie miasta funkcjonuje również Zakład Opiekuńczo-Lecznicy.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu zatrudnia 6 pracowników socjalnych. Udziela szerokiej pomocy m.in. w formie zasiłków pieniężnych, pomocy w naturze, pomocy w formie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, dożywiania dla dzieci i dorosłych, udzielanie schronienia, interwencji kryzysowych, reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie, pracy socjalnej.

Liczba osób z niepełnosprawnościami i osób starszych korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się na stałym poziomie. Konieczność wsparcia tych osób wiąże się często z chorobami, niepełnosprawnością, ubóstwem często związanym z wysokimi wydatkami na ochronę zdrowia oraz samotnym prowadzeniem gospodarstwa domowego.

Tabela 31 Świadczenia wypłacone przez Gminę Jarosław w latach 2017-2019 dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów.

<i>Lp.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Rok 2017</i> <i>Liczba świadczeń</i> <i>kwota</i>	<i>Rok 2018</i> <i>Liczba świadczeń</i> <i>kwota</i>	<i>Rok 2019</i> <i>Liczba świadczeń</i> <i>kwota</i>
<i>1.</i>	<i>Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka</i>	<i>1101</i> <i>168.453,00zł</i>	<i>1129</i> <i>178.361,00zł</i>	<i>1099</i> <i>208.113,00zł</i>

2.	<i>Zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku pow. 16r.ż o znacznym stopniu niepełnosprawności</i>	2360 361.080,00zł	2289 361.842,00zł	2323 440.442,00zł
3.	<i>Zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku pow. 16 r.ż o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności która powstała przed 21 r.ż</i>	1372 209.916,00zł	1414 223.726,00zł	1407 266.768,00zł
4.	<i>Specjalny zasilek opiekuńczy</i>	438 224.823,00zł	433 227.153,00zł	443 272.116,00zł
5.	<i>Zasilek dla opiekuna</i>	269 139.353,00zł	190 100.587,00zł	131 81.220,00zł
6.	<i>Świadczenie pielęgnacyjne</i>	889 1.248.107,00	927 1.362.277,00	966 1.509.553,00zł

Zródło: dane własne GOPS Jarosław

Jak wynika z powyższego zestawienia sukcesywnie wzrasta liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością, która kwalifikuje się do ustawowych świadczeń z tego tytułu. Zmiana przepisów w zakresie świadczeń pielęgnacyjnych i kryteriów ich przyznania wyodrębniła dwa świadczenia z tego tytułu w zależności od wieku osoby wymagającej opieki i daty powstania niepełnosprawności tj. specjalny zasilek opiekuńczy oraz zasilek dla opiekuna. W przypadku zasiłku pielęgnacyjnego dla niepełnosprawnego dziecka w 2019r. nieznacznie zmalała liczba świadczeń w stosunku do lat ubiegłych, natomiast wzrosły wydatki gminy w związku z rewaloryzacją tego świadczenia.

Podobna sytuacja dotyczy osób niepełnosprawnych powyżej 16r.ż., które legitymują się znacznym stopniem niepełnosprawności. Liczba świadczeń w 2019r. w porównaniu do roku 2018 nieznacznie wzrosła.

Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby powyżej 16r.ż. o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21r.ż.- w tym przypadku także jest nieznaczna tendencja zniżkowa przy zwiększonym koszcie świadczenia.

W przypadku specjalnego zasiłku opiekuńczego widoczna jest tendencja wzrostowa natomiast zasiłek dla opiekuna w 2019r. pobiera praktycznie 50% mniej świadczeniobiorców niżeli w latach ubiegłych 2017-2018.

Z roku na rok sukcesywnie wzrasta liczba świadczeniobiorców świadczenia pielęgnacyjnego.

Tabela 32 Usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2017-2019.

<i>Lp.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Liczba osób 2017</i>	<i>Liczba osób 2018</i>	<i>Liczba osób 2019</i>
<i>1.</i>	<i>Usługi opiekuńcze, w tym</i>	<i>8</i>	<i>4</i>	<i>2</i>
<i>2.</i>	<i>Specjalistyczne usługi opiekuńcze</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>3.</i>	<i>Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>9</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze

specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Z powyższej tabeli wynika, że liczba osób starszych, chorych lub z niepełnosprawnością korzystających z usług opiekuńczych w latach 2017-2019 systematycznie spada.

Można postawić hipotezę, że większość osób starszych ma zapewnioną opiekę w postaci członków rodziny lub osób bliskich co jest pozytywną sytuacją.

W przypadku specjalistycznych usług opiekuńczych liczba świadczeń na przestrzeni lat 2017-2019 ma tendencję zwykłą. Powyższa informacja dotyczy dzieci jako świadczeniobiorców. Osób dorosłych korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2017-2019 nie odnotowano.

Tabela 33 Świadczenia pieniężne przekazane osobom starszym (60 lat i więcej) w roku 2017 – 2019.

<i>Nazwa świadczenia</i>	<i>Liczba osób starszych</i>			<i>Kwota świadczenia w złotych</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Zasilek stały</i>	<i>38</i>	<i>31</i>	<i>12</i>	<i>204 966,00</i>	<i>160 776,00</i>	<i>69 646,00</i>
<i>Zasilek okresowy</i>	<i>43</i>	<i>35</i>	<i>5</i>	<i>72 511,00</i>	<i>66 583,00</i>	<i>9 737,00</i>
<i>Zasilek celowy</i>	<i>207</i>	<i>220</i>	<i>12</i>	<i>264 797,00</i>	<i>246 317,00</i>	<i>6 050,00</i>
<i>Specjalny zasilek celowy</i>	<i>47</i>	<i>43</i>	<i>36</i>	<i>11 153,00</i>	<i>14 859,00</i>	<i>17 499,00</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Osoby starsze i niepełnosprawne często są beneficjentami świadczeń pomocy społecznej, w związku z niskimi dochodami oraz całkowitą niezdolnością do pracy. Na przełomie 2017-2018 największa liczba osób powyżej 60 r.ż. korzystała z zasiłków celowych (w tym celowych specjalnych) np. na zakup opału, leków czy odzieży. W roku 2019 można wskazać tendencję spadkową w przypadku tego rodzaju pomocy jak

i innych form świadczeń pieniężnych z katalogu GOPS, takich jak zasiłek stały i okresowy.

Tabela 34 Osoby niepełnosprawne, którym zrealizowano świadczenia pomocy społecznej wg podmiotów decyzji w roku 2019.

<i>wiek</i>	<i>Liczba osób niepełnosprawnych</i>	
	<i>kobiety</i>	<i>mężczyźni</i>
<i>0-17</i>	<i>3</i>	<i>0</i>
<i>18-25</i>	<i>1</i>	<i>0</i>
<i>26-35</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>36-45</i>	<i>7</i>	<i>5</i>
<i>46-55</i>	<i>7</i>	<i>7</i>
<i>56-65</i>	<i>11</i>	<i>13</i>
<i>66 i więcej</i>	<i>7</i>	<i>3</i>
<i>razem</i>	<i>38</i>	<i>30</i>

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Z tabeli wynika, że wśród osób z niepełnosprawnością korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w roku 2019 przeważają osoby w przedziale wiekowym 56-65 lat 11 kobiet i 13 mężczyzn. Potrzeba wsparcia finansowego tej grupy wiekowej osób z niepełnosprawnościami może wynikać z trudności finansowych, niewystarczającym dostępem do opieki zdrowotnej i rehabilitacji czy też brakiem oparcia w rodzinie.

2.6.5 Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie została zdefiniowana w art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zgodnie z tą definicją przez przemoc w rodzinie należy rozumieć wszelkie jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste osób w rodzinie, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu

fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Rodzaje przemocy:

1. Przemoc fizyczna - to naruszenie nietykalności fizycznej, celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu bądź groźba uszkodzenia ciała.
2. Przemoc psychiczna - to umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu. Oznacza także ośmieszanie, poniżanie i manipulowanie ofiarą dla własnych celów.
3. Przemoc ekonomiczna - to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.
4. Zaniedbanie - to niezaspokajanie potrzeb fizycznych i emocjonalnych.
5. Przemoc seksualna - zmuszanie ofiary do niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowanie jej seksualności.

Przemoc jest przestępstwem. Mówi o tym art. 207 Kodeksu karnego (tj. Dz.U. z 2020r. poz. 1444), który stanowi:

- §1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- §1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- §2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- §3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem złożonym, wieloaspektowym, rozpatrywanym w czterech perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej i społecznej. Dlatego przeciwdziałanie jej wymaga podejścia interdyscyplinarnego.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- a) Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu,
- b) Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jarosławiu,
- c) Policji,
- d) Ochrony zdrowia,
- e) Oświaty,
- f) Organizacji pozarządowych,
- g) Kurator sądowy,
- h) Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Osoby wchodzące w skład Zespołu współpracują na rzecz kompleksowej pomocy w rozwiązywaniu problemów indywidualnych i grupowych w środowisku lokalnym. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego koncentrują się na diagnozowaniu problemu, inicjowaniu interwencji oraz opracowywaniu i realizacji planu pomocy w indywidualnych przypadkach. Instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz organizacje pełniące funkcję wspierającą:

- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** wykonuje zadania gminy z zakresu pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Bezpośrednią pomocą rodzinom i osobom potrzebującym zajmują się pracownicy socjalni działający zgodnie z ustaloną rejonizacją.

- **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** zajmuje się problemami nadużywania alkoholu. Procedurę rozpoczyna się poprzez złożenie podania z opisem niepokojącej sytuacji w rodzinie, w związku z nadużywaniem alkoholu przez jednego z jej członków. Komisja zaprasza na rozmowę osobę nadużywającą alkoholu i motywuje do kontaktu z placówką odwykową oraz podjęcia leczenia.

- **Komenda Powiatowa Policji**, zgodnie z ustawą o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku, do podstawowych zadań policji należą: ochrona życia i zdrowia ludzi, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu, przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie, w tym zakresie z organami państwowymi,

samorządowymi i organizacjami społecznymi, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, w tym prowadzenie interwencji w przypadku występowania przemocy w rodzinie, zapewnianie ofiarom doraźnego bezpieczeństwa, informowanie ofiar i świadków o przysługujących prawach, możliwościach i miejscach uzyskania pomocy, prowadzenie działań prewencyjnych wobec sprawców.

- **SPZOZ w Jarosławiu** podejmuje działania w kierunku motywowania stron do podjęcia leczenia odwykowego z uzależnień, monitorowanie efektów podjętego leczenia.

- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jarosławiu** udziela pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom, młodzieży oraz rodzicom. Pomoc ta ma charakter wszechstronny, min. ukierunkowana jest na rozwój dzieci i młodzieży, podnoszenie efektywności ich uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności negocjacji, rozwiązywania konfliktów i problemów oraz nabywania innych umiejętności z zakresu komunikacji społecznej.

- **Sąd Rejonowy w Jarosławiu** rozpatruje wszystkie sprawy, z wyjątkiem zastrzeżonych dla sądu okręgowego.

Komórką organizacyjną Sądu jest **Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej**, w ramach której kuratorzy sądowi wykonują zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu** wykonuje zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie; m.in. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, udzielanie informacji o prawach, uprawnieniach, prowadzenie punktów interwencji kryzysowej, a także opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W ramach interwencji kryzysowej oferuje bezpłatną pomoc osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych przemocą domową.

- **Parafie:** działający Ośrodek Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem współfinansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości udzielający bezpłatnej porady prawnej, psychologicznej dla osób będących ofiarami przemocy.

- **Placówki Oświatowo- Wychowawcze** oprócz funkcji edukacyjnej, szkoła jest źródłem wsparcia dla rodziców w wychowywaniu dzieci.

Z ustaleń pracowników socjalnych gminy Jarosław wynika, że zjawisko przemocy jest dość częste, szczególnie skierowane jest w stosunku do kobiet i dzieci, ale również często przemoc jest zatajana przez ofiary przemocy lub też bagatelizowana. Efekty pracy pracowników socjalnych są niewymierne, ponieważ często pracownicy socjalni wchodzi w środowisko gdzie zachodzi podejrzenie przemocy, ofiara przemocy jest zastraszona, nie wierzy w poprawę swojej sytuacji, jest niechętna do współpracy. Pracownicy socjalni podejmują długofalową pracę z tą osobą motywując ją do podjęcia działań, wspierają i wskazują osoby i instytucje pomagające ofiarom przemocy na terenie gminy.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury Niebieskiej Karty na przedstawicieli jednostek pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia.

Tabela 35 Rodziny objęte procedurą Niebieskiej Karty w latach 2017-2019.

	2017r.	2018r.	2019r.
Liczba Niebieskich Kart	17	27	26

Zródło: dane własne GOPS Jarosław

W 2017r. – 17 rodzin było objętych procedurą Niebieskiej Karty, jest to rok, gdzie Niebieskich Kart było mniej w stosunku do lat kolejnych. Zjawisko przemocy zwiększyło się w roku 2018 rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty było 27, zaś w 2019r. 26 rodzin.

Przemoc w rodzinie to wszelkie działania, które mają na celu wykorzystanie przewagi sił i skierowanie ich przeciw bliskiej osobie. Dlatego też GOPS we współpracy z innymi instytucjami stale podejmuje działania by przemocy w rodzinie przeciwdziałać. Podejmowane są działania zarówno w kierunku osób doświadczających, jak i sprawców przemocy w rodzinie.

2.6.6. Ubóstwo

Definicja

Ubóstwo to „(...) brak dostatecznych środków materialnych do życia, bieda, niedostatek, (...) ale również nędza czyli stan poniżej pewnego zmiennego w czasie progu dochodowego lub progu realizacji potrzeb w odniesieniu do jednostki rodzinnej lub grupy społecznej” J. Auleytner, K. Głębicka, *Polityka społeczna – pomiędzy opiekuńczością a pomocniczością*, WSP Towarzystwa Wiedzy Powszechnej Warszawa, Warszawa 2000, s.236.)

Ubóstwo to również „(...) zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny.” (Encyklopedia PWN, Warszawa 1997, s.526.)

Z kwestią ubóstwa związane są pojęcia minimum socjalnego i minimum egzystencji. Minimum egzystencji to minimum biologiczne, które wyznacza dolną granicę ubóstwa. Minimum socjalne, to najniższy koszt dóbr i usług, niezbędnych do zaspokojenia potrzeb biologicznych i elementarnych tzw. potrzeb wyższego rzędu. Minimum socjalne wyznacza górną granicę ubóstwa.

Rozmiary zjawiska i analiza danych

Pojęcie ubóstwa w świadomości społecznej oznacza brak dostatecznych środków materialnych do życia i pojmowane jest, jako bieda oraz niedostatek.

Wśród przyczyn ubóstwa wymienić należy: bezrobocie, zbyt niskie dochody gospodarstw domowych, niepełnosprawność i choroby, niezdolność życiową, uzależnienie od alkoholu, narkotyków bądź innych środków odurzających.

Ubóstwo jest zjawiskiem obejmującym w szczególności rodziny wielodzietne, niepełne, posiadające niepełnosprawnych członków i osoby bezdomne. Efektem ubóstwa jest dezorganizacja życia rodziny, szczególnie dzieci, niedożywienie, zaniedbania w warunkach mieszkaniowych, różnego rodzaju patologie.

Ubóstwo wśród klientów GOPS w Jarosławiu

Osoba uboga może otrzymać wsparcie materialne z ośrodka pomocy społecznej wtedy, gdy jej trudna sytuacja dochodowa związana jest z co najmniej jednym trudnym

problemem socjalnym takim jak: bezrobocie, niepełnosprawność, bezdomność, sieroctwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, alkoholizm, narkomania, sytuacja kryzysowa, zdarzenie losowe.

Powód przyznania pomocy przez GOPS w Jarosławiu ze względu na trudną sytuację życiową spowodowaną ubóstwem w 2019r. zostało objętych blisko 67 rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Jarosław.

Tabela 36 Liczba rodzin korzystająca z pomocy z powodu ubóstwa 2017-2019.

	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
<i>Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ubóstwa</i>	<i>128</i>	<i>87</i>	<i>67</i>
<i>Liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem (ogółem)</i>	<i>498</i>	<i>486</i>	<i>445</i>

Źródło: opracowania własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Jak pokazują dane statystyczne liczebność rodzin najuboższych korzystających z pomocy ośrodka z powodu ubóstwa spada podobnie jak liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem (ogółem). Porównując liczbę rodzin z problemem ubóstwa do wszystkich rodzin zakwalifikowanych do pomocy finansowej można stwierdzić, że w całym analizowanym okresie notuje się spadek rodzin objętych wsparciem ze strony Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarosławiu. Coraz mniej rodzin doświadcza ubóstwa, nie mających wystarczających środków na zaspokojenie bieżących potrzeb swoich i rodziny.

2.6.7. Problem alkoholowy

Według najnowszej klasyfikacji zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą chroniczną i postępującą, która rozwija się bez świadomości osoby zainteresowanej, polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych.

Skala zjawiska i analiza danych

Według szacunków w Polsce ok. 4 milionów ludzi żyje w rodzinach alkoholowych. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyczy także mieszkańców gminy Jarosław bez względu na płeć, wiek oraz status społeczny. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie można zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych Ośrodka jest trudny do przezwyciężenia, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji pomiędzy członkami rodziny, problemy wychowawcze i zdrowotne.

Najważniejszymi problemami wynikającymi z alkoholizmu są:

- samozniszczenie osób uzależnionych,
- współuzależnienie członków rodziny,
- powodowanie przemocy, rozpad rodziny, rozwody,
- naruszenie prawa i porządku, przestępczość.

Rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Jarosław.

Problem alkoholizmu jest to całokształt problemów związanych ze spożywaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczącej początku choroby alkoholowej, jak i na niemożności przzerwania picia alkoholu.

Tabela 37 Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe.

Lata	2017	2018	2019
<i>Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe w gminie Jarosław przez GKRPA.</i>	6	17	10

Źródło: dane własne GOPS Jarosław

Osoby uzależnione od alkoholu stanowią jedną z grup dysfunkcyjnych, które są objęte pomocą. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś jeden z powyższych problemów w naszym społeczeństwie. Gmina Jarosław nie jest wolna od problemu alkoholizmu, jego niszczycielskie działanie obserwujemy wśród klientów pomocy społecznej. Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność lokalną, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia.

W tym procesie ważną rolę odgrywają uchwalone coroczne programy profilaktyki i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

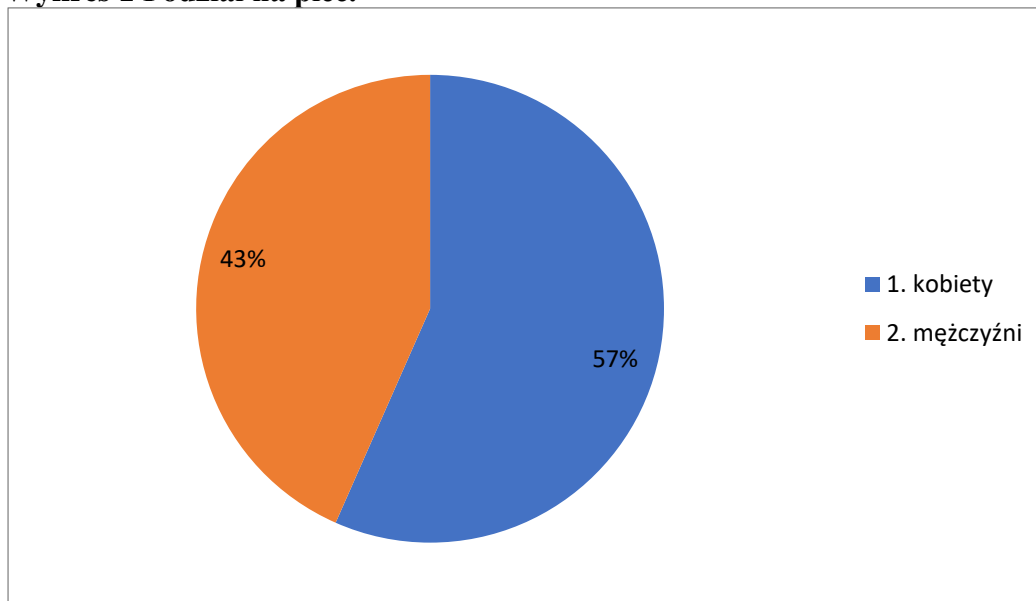
2.7. Wyniki badań ankietowych „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”

Badania ankietowe przeprowadzone (na przełomie września i października 2020r.) w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Jarosław posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego - pracowników Urzędu Gminy, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy. Do analizy przedłożono 136 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono o określenie płci. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1 Podział na płeć.

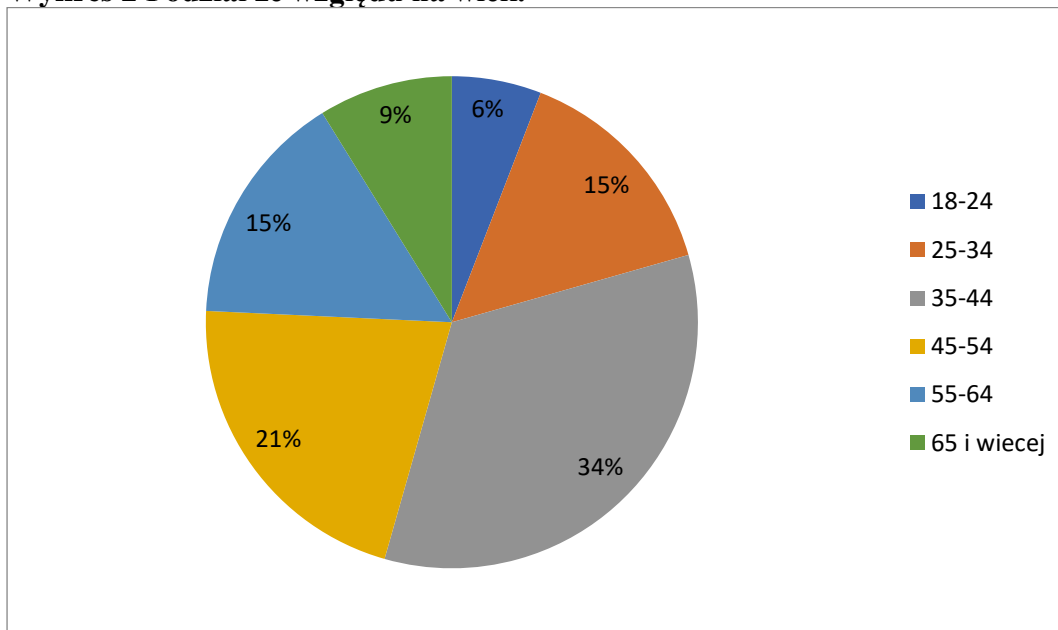

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Analizując badania ankietowe: 57% stanowią kobiety, natomiast mężczyźni 43%.

W pytaniu drugim poproszono o wiek respondentów.

Wykres 2 Podział ze względu na wiek.

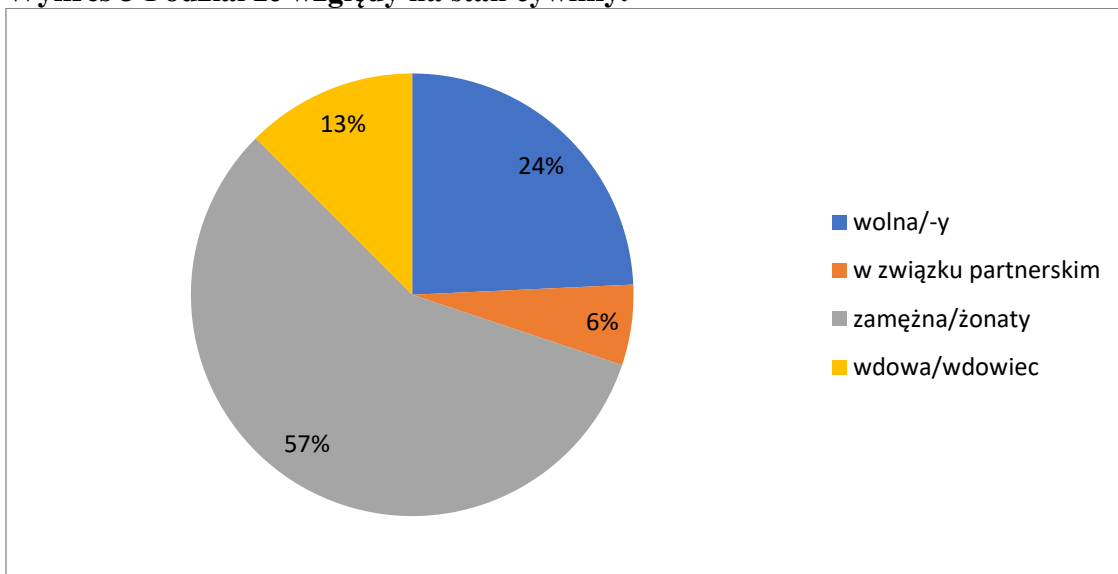

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Największą grupę respondentów wśród mieszkańców gminy Jarosław stanowią osoby w przedziale wiekowym 35-44 lata. Drugą najliczniejszą grupą, były osoby w wieku 45-54. Kolejnymi grupami (15% badanych) stanowią mieszkańcy w przedziale wiekowym 25-34 oraz 55-64 lata. Osoby w przedziale wiekowym 65 lat i więcej

stanowią 9%. Najmniej liczną grupą stanowiły osoby młode 18-24 lata, tj. 6%. W pytaniu trzecim poproszono o określenie stanu cywilnego.

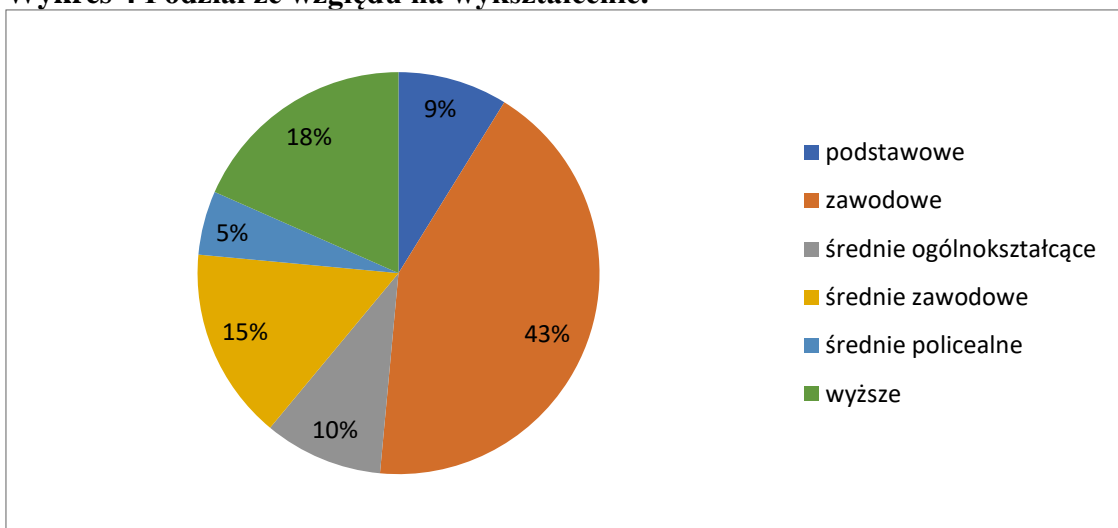
Wykres 3 Podział ze względu na stan cywilny.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Największą grupę badanych stanowią osoby w związku małżeńskim (57%). Kolejną grupę stanowią osoby wolne (24%), wdowa/wdowiec (13%). Natomiast najmniej liczną, stanowią osoby w związku partnerskim tj. 6%. W pytaniu czwartym zadano pytanie o poziom wykształcenia.

Wykres 4 Podział ze względu na wykształcenie.

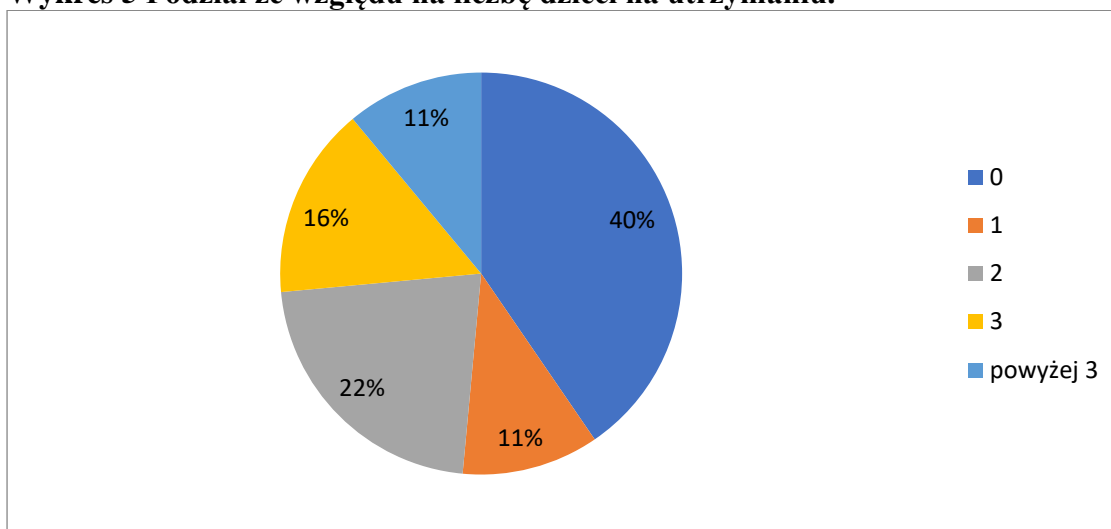

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Najwięcej badanych miało wykształcenie zawodowe (43%), następnie wykształcenie wyższe (18%), kolejną grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim zawodowym (15%). Osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym stanowią (10%), z podstawowym wykształceniem (9%). Najmniej liczną grupę reprezentują osoby

z wykształceniem średnim policealnym (5%). W pytaniu piątym zapytano respondentów o liczbę dzieci na utrzymaniu.

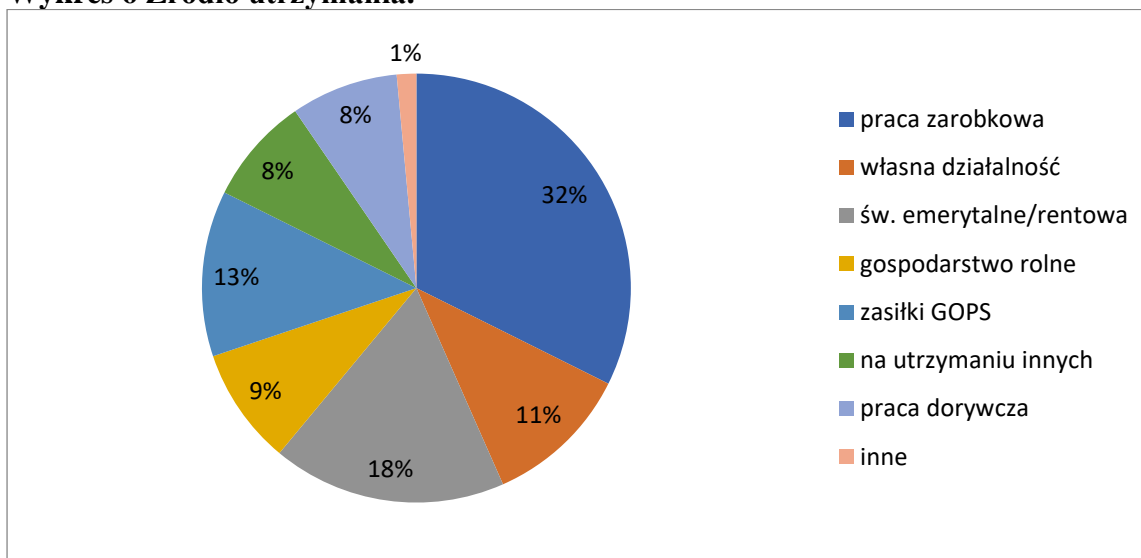
Wykres 5 Podział ze względu na liczbę dzieci na utrzymaniu.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Wśród respondentów przeważającą liczbę (40%) stanowią osoby niemające na utrzymaniu dzieci. Następną grupą są osoby wychowujące 2 dzieci (22%), kolejną utrzymujące 3 dzieci (16%). Ostatnią grupę, po 11% reprezentują osoby posiadające 1 lub powyżej 3 dzieci. W pytaniu szóstym zapytano mieszkańców gminy o źródło utrzymania.

Wykres 6 Źródło utrzymania.

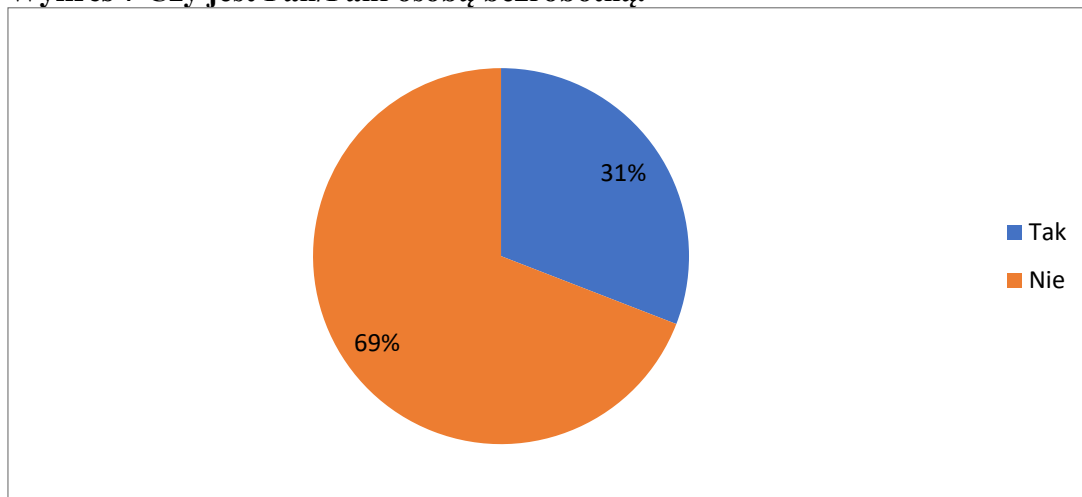

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Wśród ankietowanych mieszkańców gminy największą grupę stanowią osoby utrzymujące się z własnej pracy zarobkowej (na podstawie umowy o pracę, zlecenie, o dzieło – 32%). Kolejne objęte badaniem grupy stanowią emeryci/renciści (18%), utrzymujące się z zasiłków pomocy społecznej (13%), z własnej działalności

gospodarczej (11%), z pracy w gospodarstwie rolnym (9%), na utrzymaniu innych lub z pracy dorywczej po (8%), ostatnia grupa stanowiąca (1%) to osoby, które nie określiły źródła utrzymania. W siódmym pytaniu zapytano badanych czy są osobami bezrobotnymi.

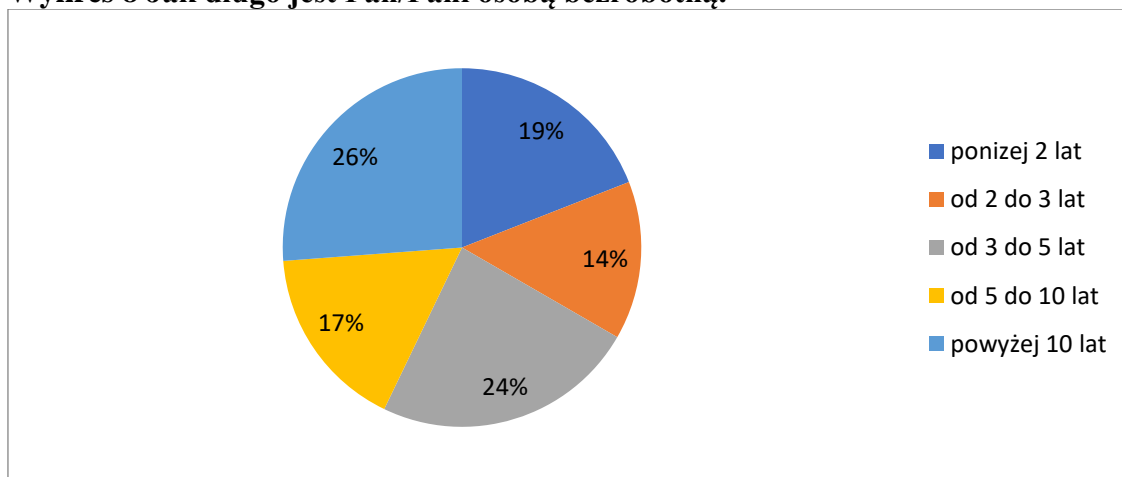
Wykres 7 Czy jest Pan/Pani osobą bezrobotną.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Wśród ankietowanych mieszkańców gminy, przeważającą liczbę stanowią osoby niebędące osobami bezrobotnymi (69%). W ósmym pytaniu zapytano osoby, o okres pozostawania bez pracy.

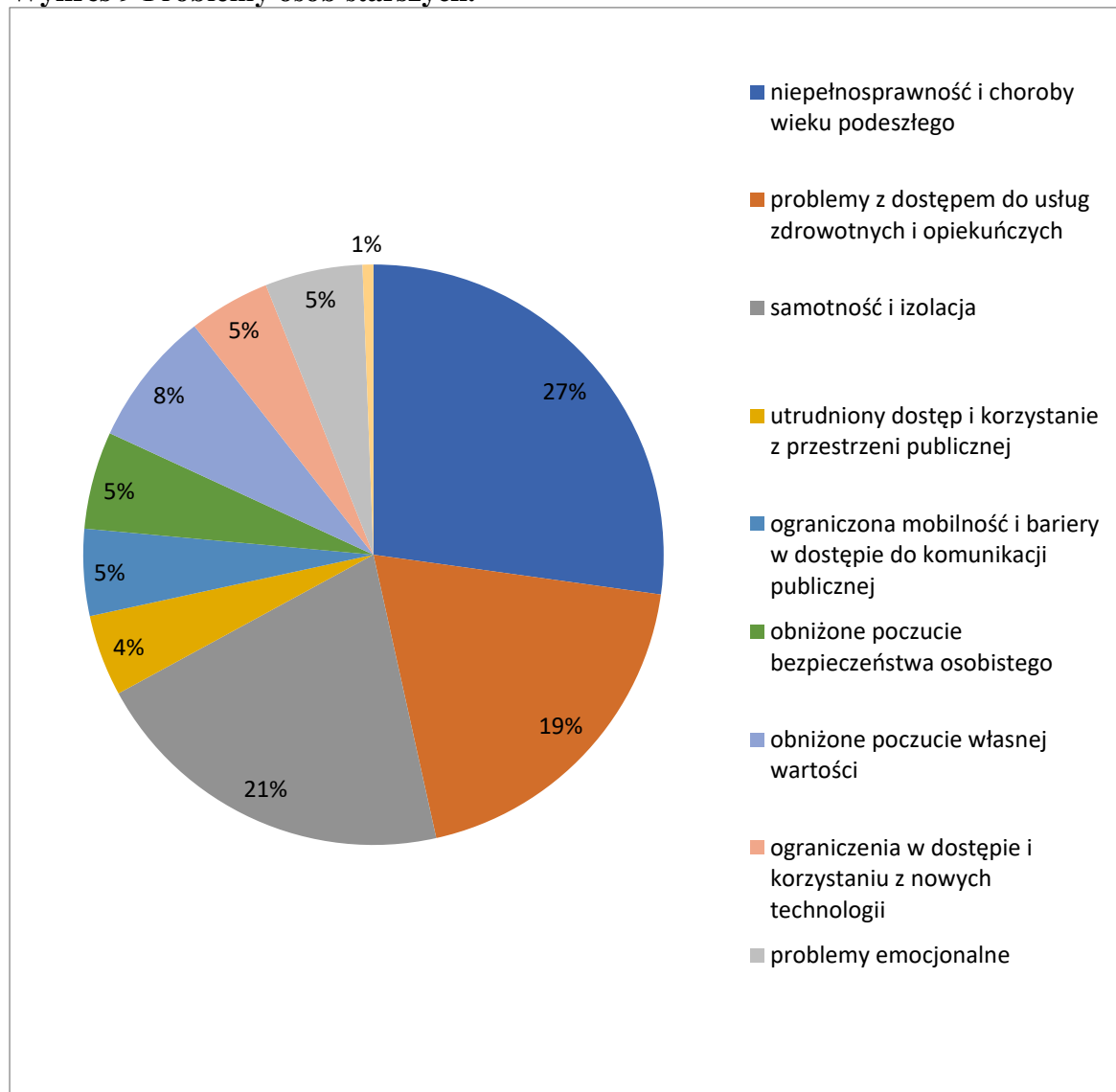
Wykres 8 Jak długo jest Pan/Pani osobą bezrobotną.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Największą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby pozostające bez pracy powyżej 10 lat (26%). Na drugim miejscu są osoby, będące bezrobotnymi w okresie od 3 do 5 lat (24%). Kolejno dalej – poniżej 2 lat (19%), od 5 do 10 lat (17%) i między 2 a 3 lata (14%). Analizując problemy społeczne w gminie, w dziewiątym pytaniu ankiety zapytano mieszkańców o problemy z jakimi zmagają się osoby starsze.

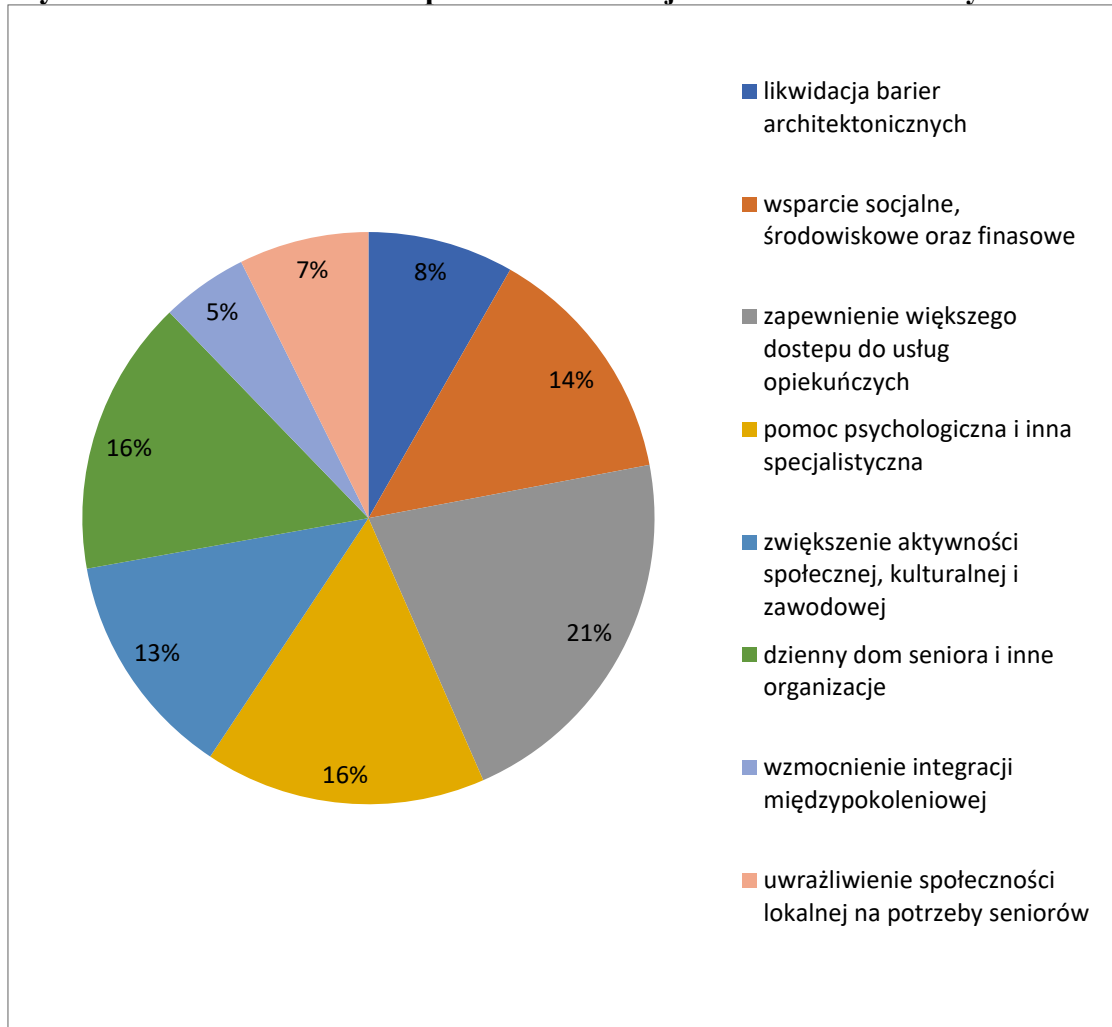
Wykres 9 Problemy osób starszych.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

W opinii ankietowanych, problemami które najczęściej dotyczą seniorów w gminie to: niepełnosprawność i choroby wieku podeszłego (odpowiedź tę zaznaczano w 27% przypadków). Samotność i izolacja społeczna (zaznaczano w 21% przypadków). Kolejnym często zaznaczanym przez respondentów problemem był utrudniony dostęp do usług zdrowotnych i opiekuńczych przez seniorów (19%). Pozostałe problemy określono na porównywalnym poziomie nieprzekraczającym progu 10%. W dziesiątym pytaniu zadano ankietowanym pytanie „Jakie działania usprawniłyby funkcjonowanie osób starszych w gminie?”.

Wykres 10 Działania w celu usprawnienia funkcjonowania osób starszych.

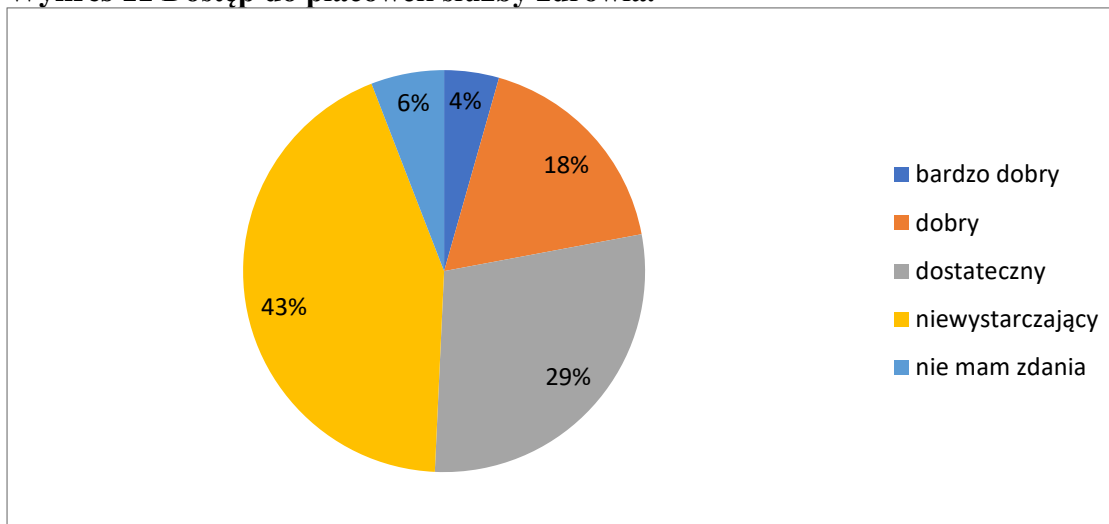

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Według ankietowanych do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w gminie, respondenci zaliczali większy dostęp do usług opiekuńczych (21%). Na podobnym poziomie tj. od 14 do 16% określili następujące działania: zapewnienie szerszego dostępu do placówek wsparcia dziennego (dzienny dom seniora, klub seniora), zwiększenie dostępu do pomocy psychologicznej i innej specjalistycznej, wsparcie socjalne, środowiskowe i finansowe, umożliwienie większej aktywności społecznej, kulturalnej. Jako mniej istotne badani wskazywali problem barier architektonicznych (8%), uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby seniorów (7%) oraz wzmocnienie integracji międzypokoleniowej (5%).

Pytanie jedenaste dotyczyło dostępności do placówek służby zdrowia w gminie Jarosław.

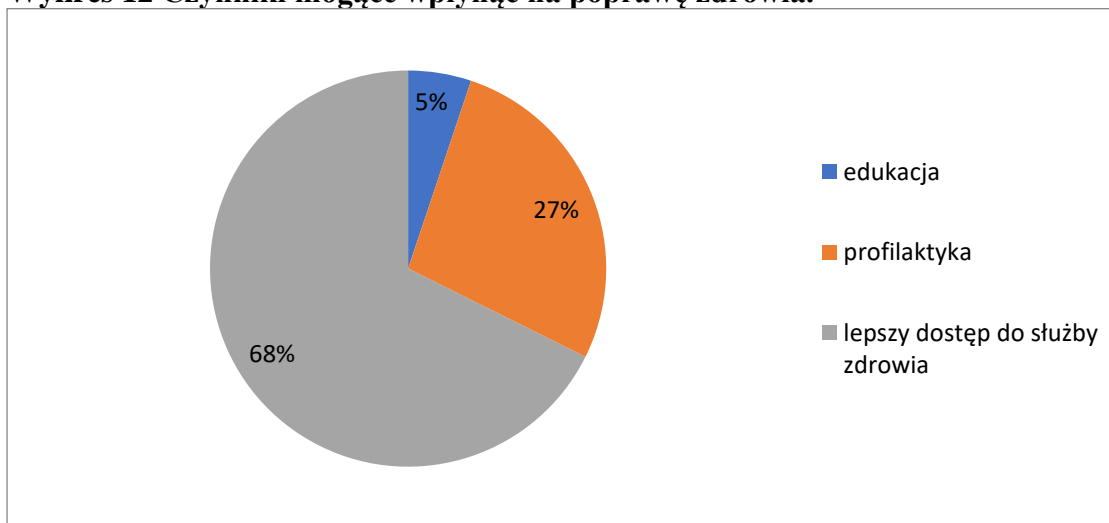
Wykres 11 Dostęp do placówek służby zdrowia.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Zdaniem ankietowanych dostęp do placówek służby zdrowia w gminie jest niewystarczający. Takie zdanie miała większa część odpowiadających (46%). Znacząca część osób uważała, że dostęp jest dostateczny (29%). Dla (18%) dostępności do placówek służby zdrowia jest dobra. W pytaniu dwunastym zapytano respondentów, co mogłoby wpłynąć na poprawę zdrowia.

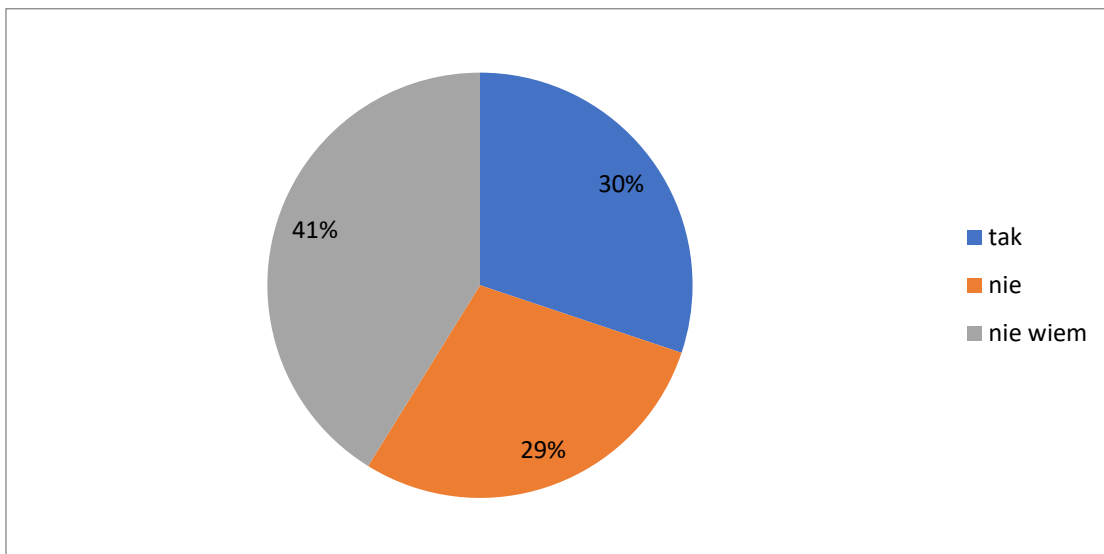
Wykres 12 Czynniki mogące wpłynąć na poprawę zdrowia.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

W opinii badanych największy wpływ na poprawę zdrowia miałyby lepszy dostęp do służby zdrowia, taką odpowiedź wybrano w (68%) przypadków. Na drugim miejscu respondenci wskazali profilaktykę (27%). Niewielka liczba badanych wskazywała na edukację, jako czynnik mogący mieć wpływ na poprawę zdrowia (5%). W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wyrażenie zdania na temat oferty opieki przedszkolnej w gminie.

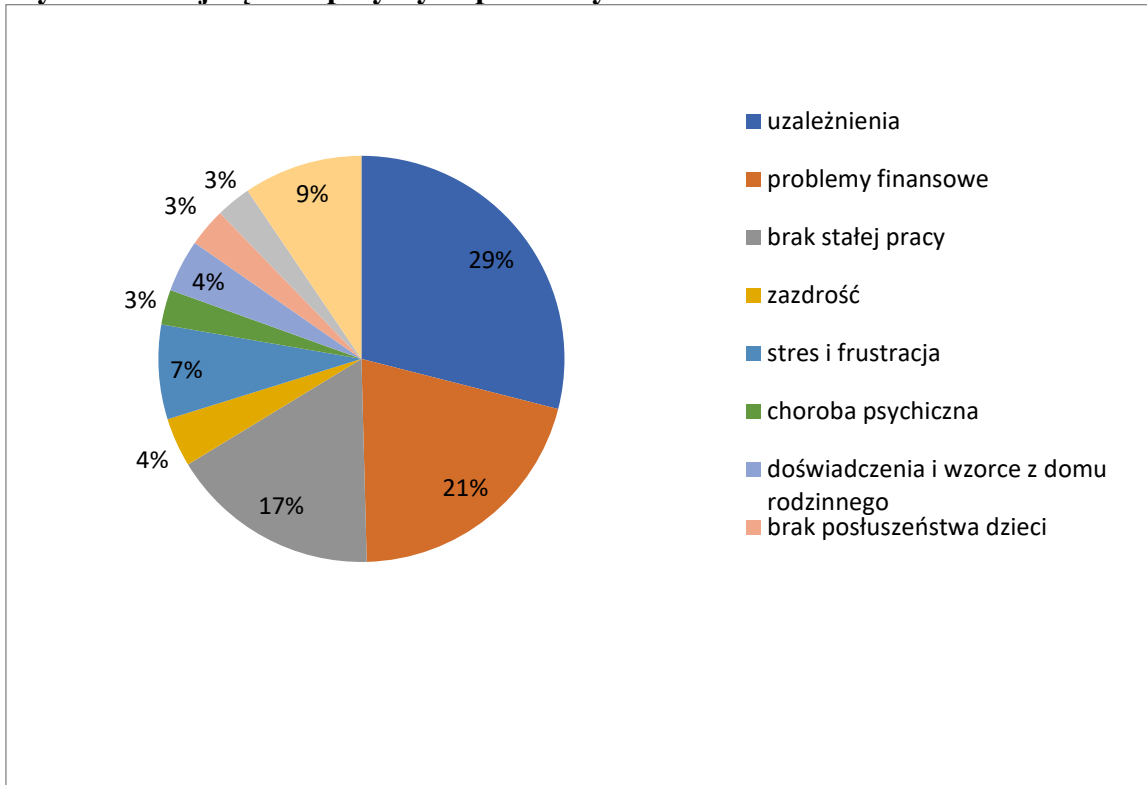
Wykres 13 Czy oferta opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Najwięcej respondentów (41%) nie potrafiło określić czy oferta opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców. Odpowiedź „tak” padała w (30%), natomiast odpowiedź „nie” w (29%). Następnie zapytano badanych o najczęstszą przyczynę przemocy w rodzinie.

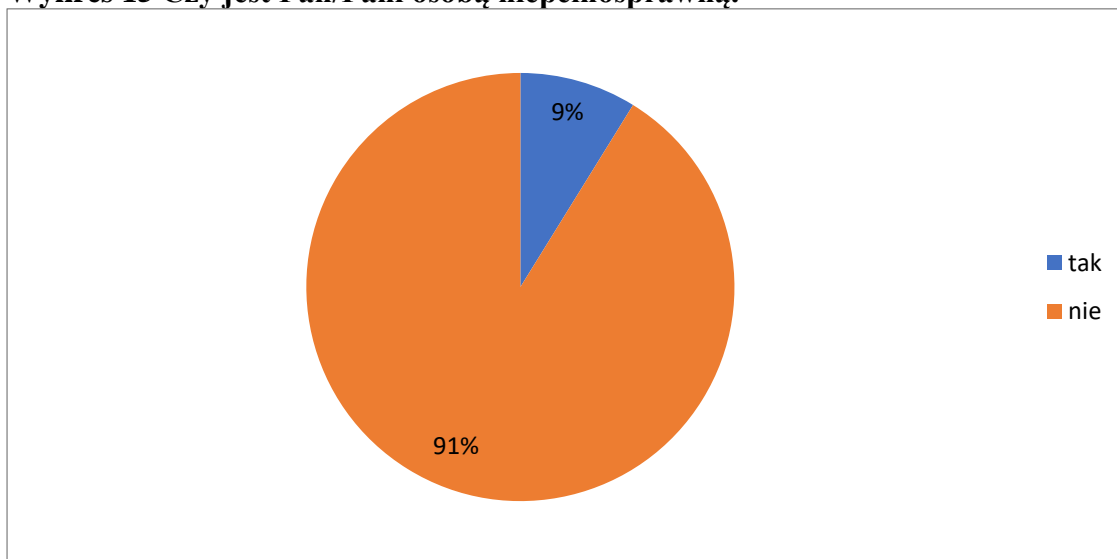
Wykres 14 Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Zdecydowana większość odpowiedzi (29%) podaje za przyczynę przemocy w rodzinie uzależnienia (np. alkohol, narkotyki). Problemy finansowe (21%), to kolejny powód przemocy. Dla (17%) brak stałej pracy, może być przyczyną zachowań przemocowych. Nieumiejętność radzenia sobie z trudnościami życiowymi podawana w (9%) przypadków. Dla (7%) stres i frustracja, może być przyczyną przemocy w rodzinie. Inne powody przemocy w rodzinie to: zazdrość, choroba psychiczna, doświadczenia i wzorce z domu rodzinnego, brak posłuszeństwa dzieci, chęć odreagowania niepowodzeń. Ankietowani zaznaczali te odpowiedzi na podobnym poziomie (3-4%). Kolejna kwestia poruszana w ankiecie dotyczyła osób niepełnosprawnych.

Wykres 15 Czy jest Pan/Pani osobą niepełnosprawną.

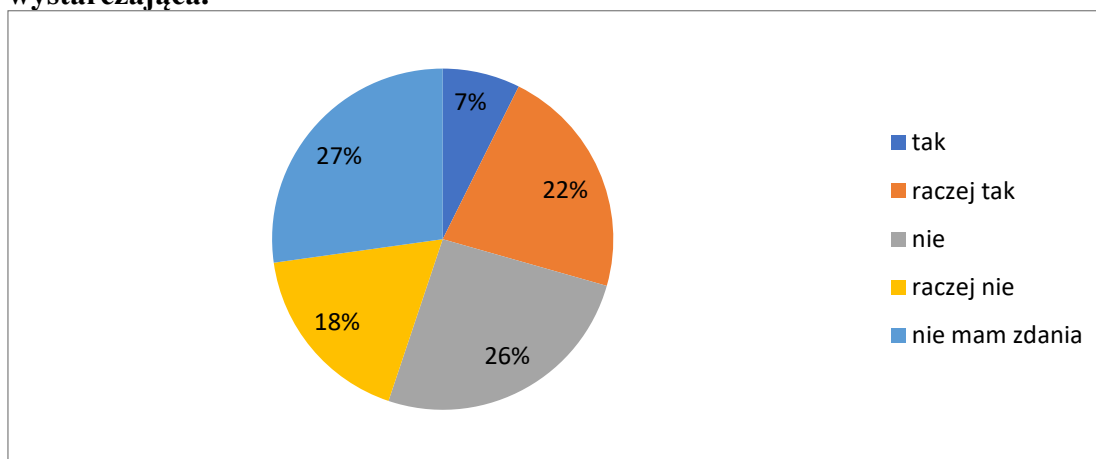

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław.

Wśród respondentów (9%) zadeklarowało się jako osoby niepełnosprawne, natomiast (91%) nie zmagają się z niepełnosprawnością.

W następnym pytaniu zapytano o poziom udzielanej pomocy osobom niepełnosprawnym w gminie.

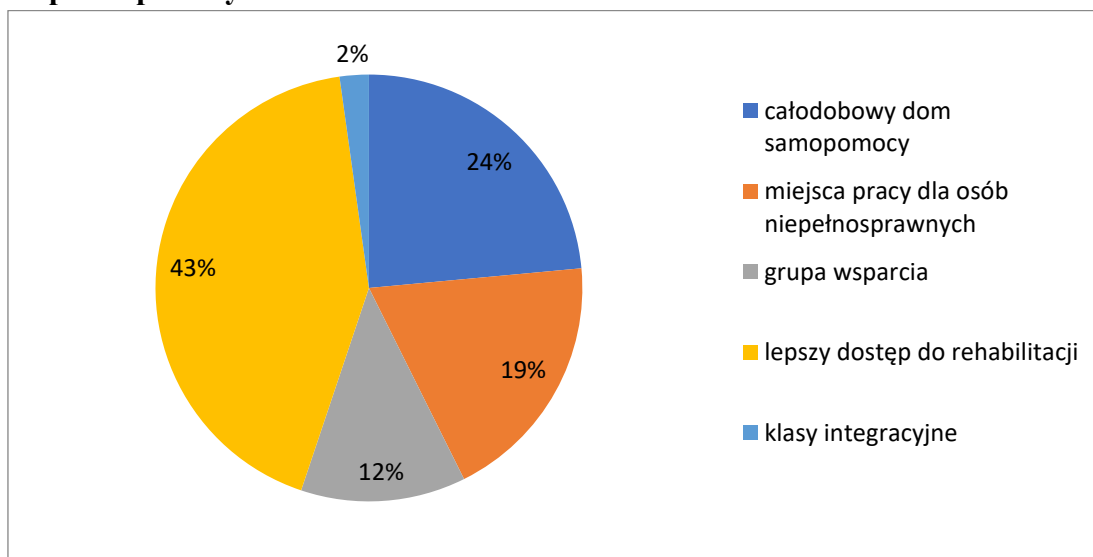
Wykres 16 Czy oferta pomocy niepełnosprawnym na terenie gminy jest wystarczająca.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w Gminie Jarosław

Odnosnie oferty pomocy osobom niepełnosprawnym na terenie gminy (27%) nie wyraziło swojego zdania. Zdecydowana większość jest zdania, że oferta nie zaspokaja potrzeb osób niepełnosprawnych (26%-nie, 18% raczej nie). Dla (22%) pomoc jest raczej zadowalająca. Tylko (7%) jest przekonana, o tym iż pomoc jest odpowiednia. W dalszym etapie ankiety poproszono respondentów o określenie działań, które umożliwiłyby pomoc osobom niepełnosprawnym.

Wykres 17 Jakie zmiany w naszej gminie pomogłyby w funkcjonowaniu osobom niepełnosprawnym.

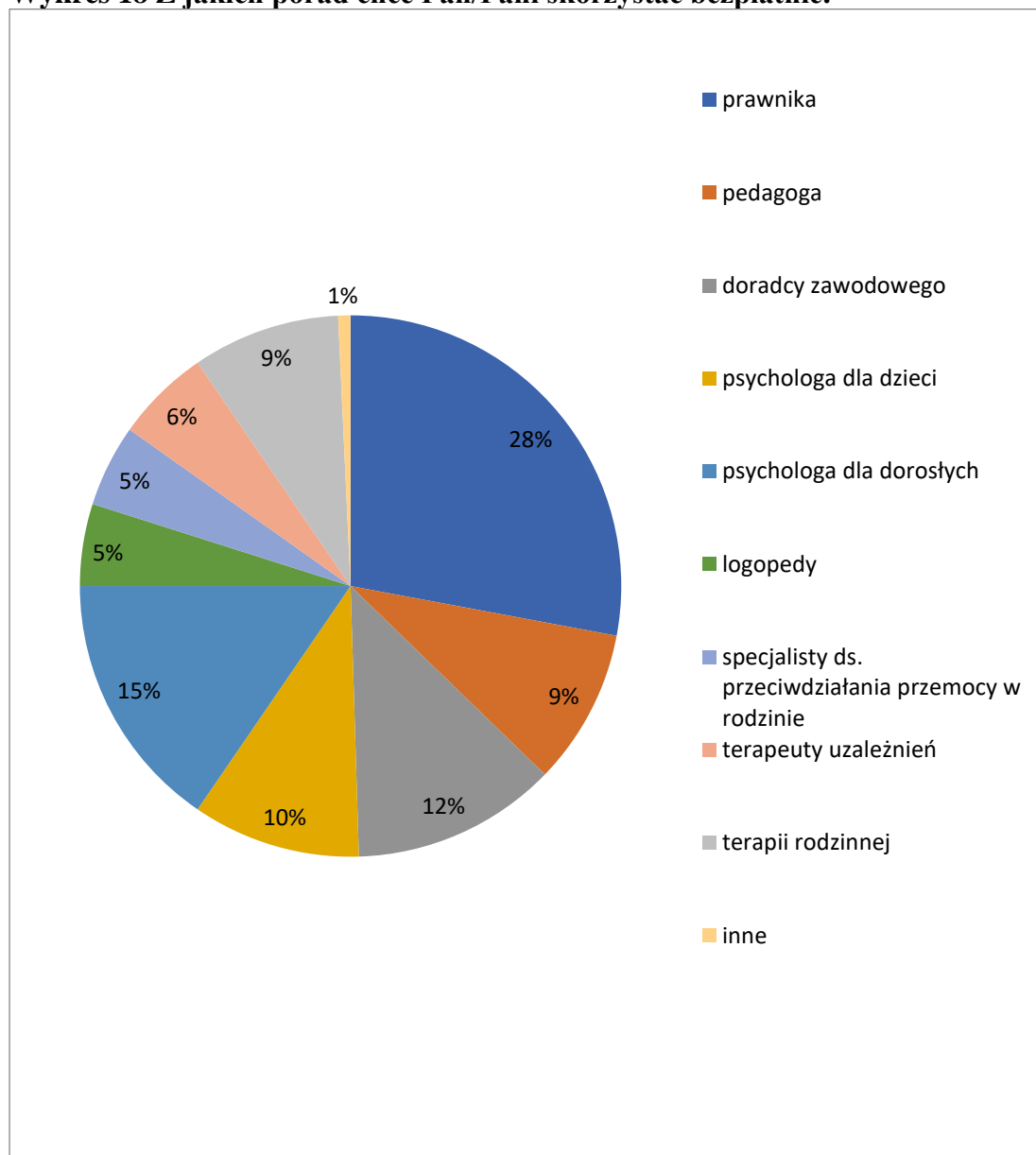

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

W opinii ankietowanych działania, które pomogłyby w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych powinny skupiać się na zwiększeniu dostępu dla rehabilitacji (43%), tworzeniu całodobowego domu samopomocy (24%), organizowaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych (19%) i organizowaniu grup wsparcia (12%).

Kolejną kwestią, którą podjęto w ankiecie, było określenie zapotrzebowania, na różnego rodzaju bezpłatne poradnictwo specjalistyczne.

Wykres 18 Z jakich porad chce Pan/Pani skorzystać bezpłatnie.

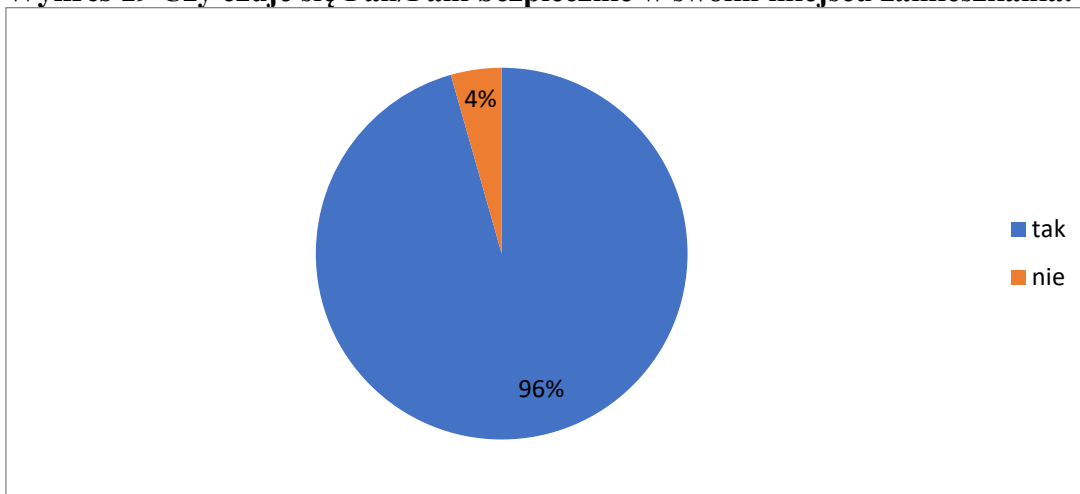

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław.

Najczęściej wybieraną odpowiedzią jest pomoc prawnika (28%). Z pomocy psychologa dla dorosłych odsetek wynosił (15%). W przypadku (12%) ankietowanych konieczna jest pomoc doradcy zawodowego. Z pomocy psychologa dla dzieci chciałoby skorzystać (10%) badanych. Natomiast pedagog potrzebny w (9%) odpowiedzi. Terapii rodzinnej potrzebuje (9%) respondentów. Na kolejnych miejscach plasuje się terapeuta uzależnień (6%), specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i logopeda po (5%).

W kolejnych pytaniach (19 i 20) podjęto temat, stanu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania badanych.

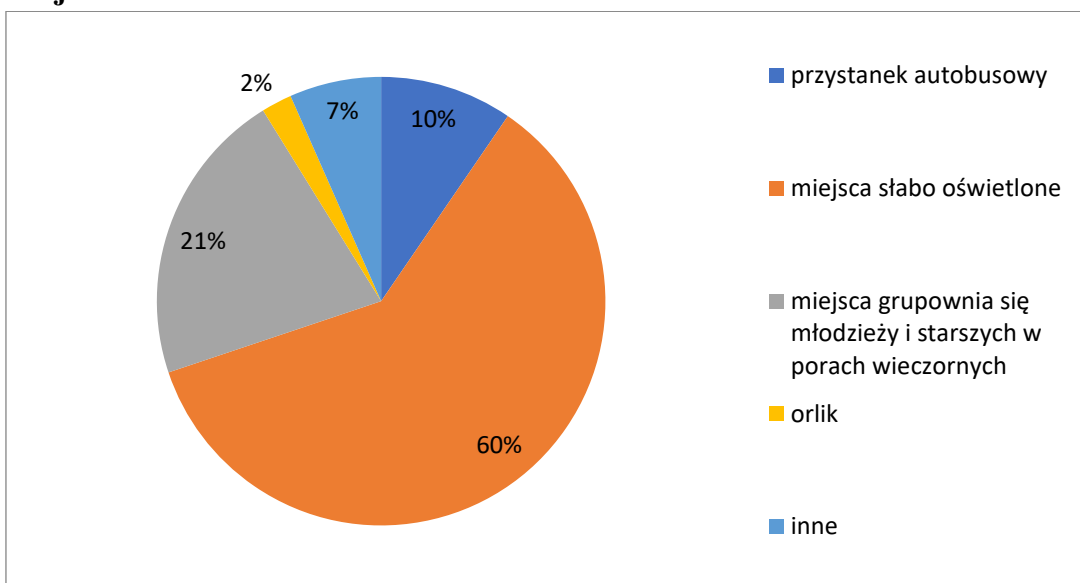
Wykres 19 Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Zdecydowana większość ankietowanych (96%) stwierdziła, że czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania. Odmiennego zdania było jedynie (4%) badanych.

Wykres 20 Proszę wskazać miejsca szczególnie niebezpieczne w Pana/Pani miejscu zamieszkania.

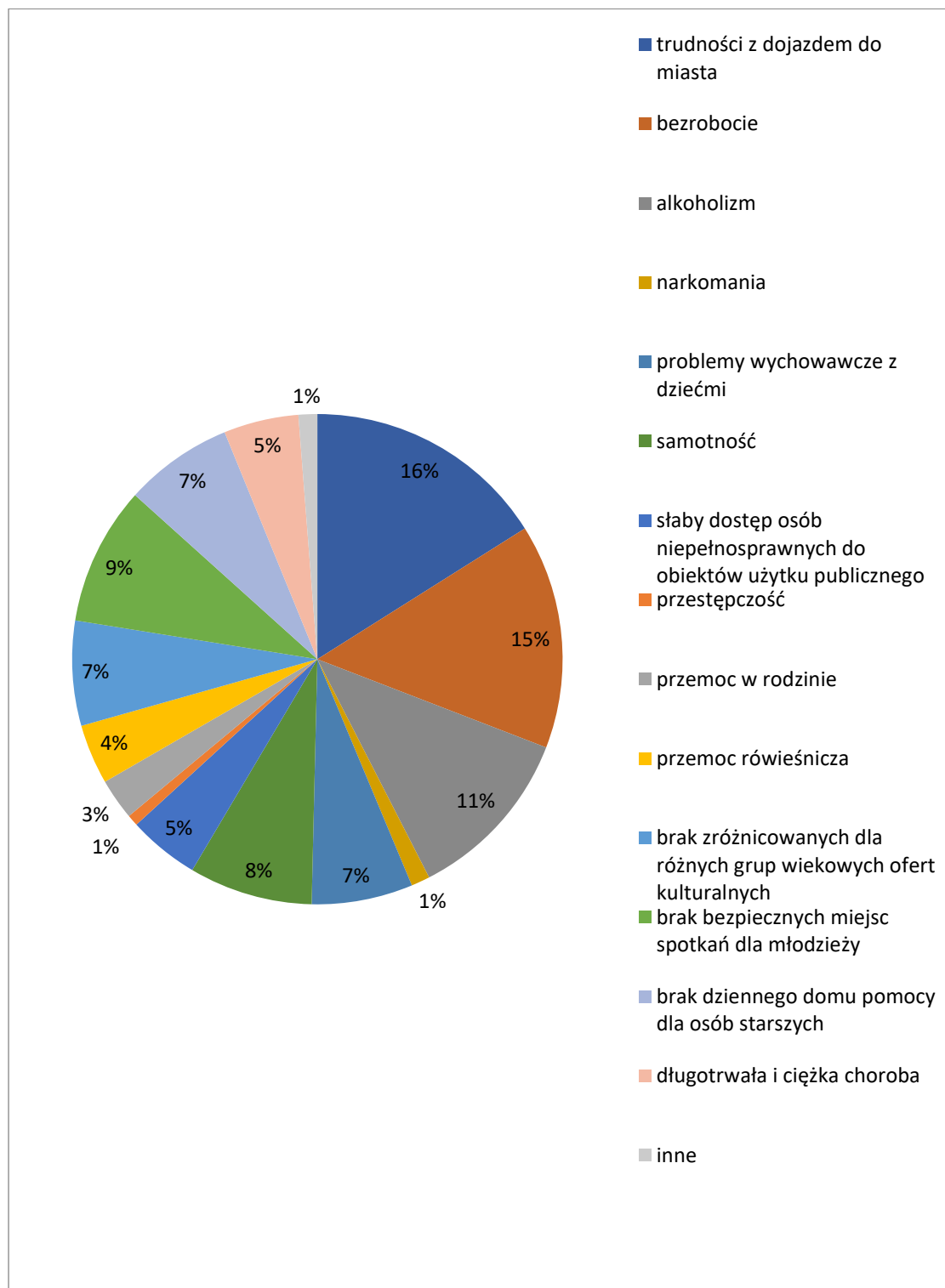

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

W (60%) odpowiedzi, określono miejsca słabo oświetlone, jako najbardziej niebezpieczne. Dla (21%) badanych, miejsca grupowania się młodzieży i dorosłych w porach wieczornych mogą stanowić źródło niebezpieczeństwa. Za miejsce niebezpieczne (10%) badanych uznało przystanek autobusowy, natomiast orlik wskazało (2%). 7% wskazało odpowiedź „inne”, nie wskazując miejsca zagrożenia.

W jednym z ostatnich pytań ankiety zapytano mieszkańców o trudności z jakimi borykają się w gminie.

Wykres 21. Jakie problemy zauważa Pan/Pani w swoim miejscu zamieszkania.

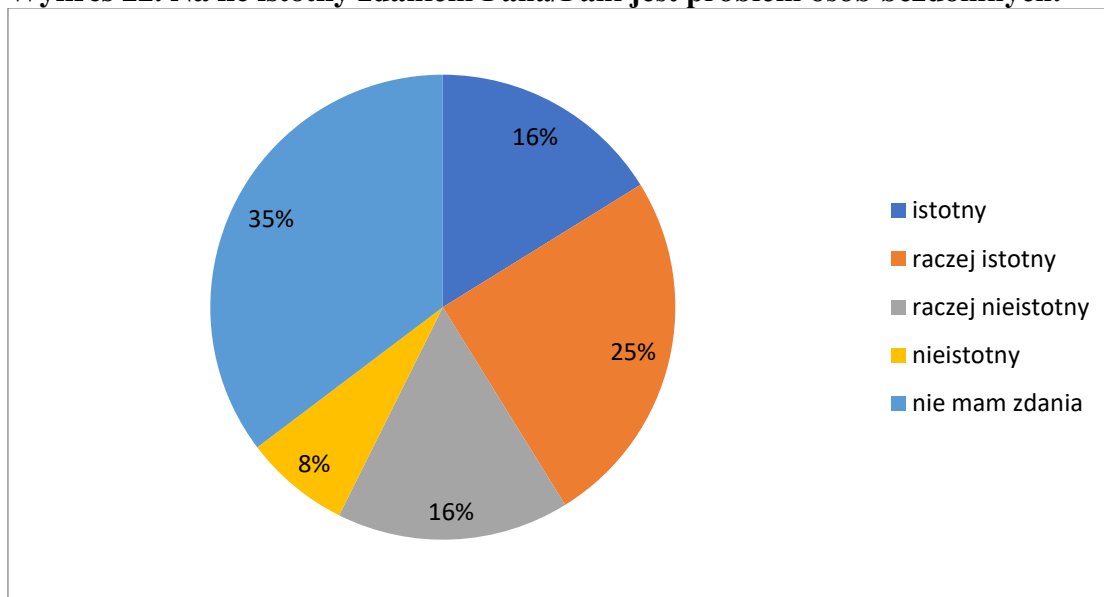
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w Gminie Jarosław

Zdaniem ankietowanych (16%) trudności z dojazdem do miasta stanowią jeden z podstawowych problemów. Drugi ważny problem, który dostrzegli respondenci to

bezrobocie (15%). Kolejne wysokie miejsce zajmuje zjawisko alkoholizmu (11%). Badani zauważyli, że brakuje w gminie bezpiecznych miejsc spotkań dla młodzieży (9%). Samotność (8%) to kolejny istotny problem w opinii mieszkańców. Wśród innych problemów respondenci zwracają uwagę na brak dziennego domu pobytu dla osób starszych (7%), brak zróżnicowanych ofert kulturalnych dla różnych grup wiekowych (7%) oraz problemy wychowawcze z dziećmi (7%). W opinii ankietowanych, kolejne miejsca wśród wymienionych problemów to: długotrwała i ciężka choroba (5%), słaby dostęp osób niepełnosprawnych do obiektów użytku publicznego (5%), przemoc rówieśnicza (4%), przemoc w rodzinie (3%), i po (1%) narkomania, przestępczość.

W ostatnim pytaniu poproszono badanych o opinie na temat skali zjawiska bezdomności w gminie.

Wykres 22. Na ile istotny zdaniem Pana/Pani jest problem osób bezdomnych.

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w gminie Jarosław

Najwięcej badanych (35%) nie miało zdania na temat sytuacji bezrobocia w gminie. Wśród pozostałych (25%) ankietowanych stwierdziła, że jest to raczej istotny problem. Dla (16%) jest to istotny problem, dla takiej samej liczby pytaných (16%) jest to kwestia raczej nieistotna. Tylko (8%) badanych uznało, że problem bezdomności w gminie jest nieistotny.

2.8. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako narzędzie pomocnicze pozwoli na pogłębioną ocenę otoczenia planowanych w przedmiotowej strategii kierunków działań. Z oczywistych względów posłuży uporządkowaniu informacji mających kluczowe znaczenie dla polityki społecznej gminy Jarosław.

Zastosowana technika analityczna SWOT oparta została na czynnikach mających wpływ na rozwój sfery społecznej pogrupowanych w cztery kategorie czynników strategicznych:

***S (Strengths) – mocne strony:** wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obszaru,

***W (Weaknesses) – słabe strony:** wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obszaru,

***O (Opportunities) – szanse:** wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany,

***T (Threats) – zagrożenia:** wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Na potrzeby niniejszego dokumentu analiza została przeprowadzona w następujących obszarach :

1. Obszar priorytetowy I: Wsparcie rodzin.
2. Obszar priorytetowy II: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
3. Obszar priorytetowy III: Niepełnosprawność i osoby starsze.

Obszar priorytetowy I WSPARCIE RODZIN	
Mocne strony	Słabe strony
• Wykwalifikowana i zaangażowana kadra GOPS-u udzielająca wsparcia rodzinom.• Zapewnienie pomocy rodzinom w formie asystenta rodziny.	• Nieodpowiednie warunki do prowadzenia efektywnej pracy socjalnej.• Problemy finansowe i ubóstwo części rodzin.• Brak żłobków.

• Realizacja zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026. • Dostępność obiektów sportowo-rekreacyjnych (orliki, place zabaw, siłownie zewnętrzne). • Działania GOPS w kierunku przeciwdziałania problemowi ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, pomocy rodzinom niepełnym. • Dostateczny dostęp do opieki przedszkolnej i szkolnictwa podstawowego. • Współpraca GOPS z placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, Caritasem w zakresie wspólnych działań na rzecz rodziny. • Działalność kulturalna opierająca się na funkcjonowaniu ośrodków kultury i gminnych bibliotek publicznych oraz klubów sportowych. • Współpraca z dzielnicowymi, wspólne wizyty w środowisku w celu monitorowania rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie. • Program Wspierania Rodziny ‘ w Gminie Jarosław na lata 2021-2023.	• Postawy roszczeniowe części rodzin korzystających ze wsparcia OPS. • Niewystarczający dostęp rodzin do poradnictwa specjalistycznego. • Coraz częstsze przypadki nie zgłaszania przez rodziny, sąsiadów wieloletnich przypadków przemocy w rodzinie z poczucia wstydu. • Niedostatecznie rozwinięta oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży. • Niedostateczny dostęp do opieki medycznej, w tym specjalistycznej. • Deficyt wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży.

Szanse	Zagrożenia
• Dalsze wsparcie ze strony asystenta rodziny. • Zmniejszenie skali wykluczenia społecznego dzięki Programowi „Rodzina 500+”. • Aktywizowanie młodzieży • Pomoc ze strony OPS w rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów w rodzinie. • Organizowanie przedsięwzięć integrujących rodzinę (np. festynów rodzinnych).	• Niż demograficzny. • Niechęć rodzin do współpracy z asystentem rodziny. • Osłabienie więzi rodzinnych i rozpad rodzin. • Rosnące zagrożenie uzależnieniami i przemocą, głównie wśród dzieci i młodzieży. • Odpływ ludzi młodych, wykształconych do dużych miast. • Kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym, zatracenie rodzinnych wartości. • Trudna sytuacja gospodarcza wpływająca na kwestie związane z bezrobociem i ubóstwem w rodzinie. • Starzenie się społeczeństwa. • Przyzwolenie społeczne na nadużywanie alkoholu i jego spożywanie przez młodzież. • Zaburzenia więzi i relacji rodzinnych prowadzące do eskalacji przemocy.

Obszar priorytetowy II	
PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	
Mocne strony	Słabe strony
• Położenie gminy blisko miasta Jarosławia (większa szansa na miejsca pracy). • Dobrze rozwinięta podstawowa i stabilna struktura pomocy społecznej. • Profesjonalnie przygotowana i kompetentna kadra pomocy społecznej. • Współpraca z CIS w Pawłosiowie w zakresie zatrudnienia socjalnego. • Bliska lokalizacja schroniska dla bezdomnych kobiet i mężczyzn. • Współpraca GOPS z PUP Jarosław w zakresie szkoleń. • Gminny Program Wychodzenia z Bezdomności na lata 2021-2026.	• Zbyt mała liczba zakładów pracy w gminie. • Wysoki poziom bezrobocia wśród klientów pomocy społecznej. • Nadal wysoka liczba rodzin wymagających wsparcia opiekuńczego, doradczego. • Marginalizacja spowodowana długotrwałym bezrobociem oraz wzrost patologii spowodowanej brakiem pracy i środków do życia. • Dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego. • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i ukryte bezrobocie na wsi. • Brak mieszkań socjalnych.
Szanse	Zagrożenia
• Dostęp do europejskich rynków pracy • Podejmowanie działań wspierających w dążeniu do zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych. • Samozatrudnienie, jako forma przeciwdziałania bezrobociu. • Dobrze wykształcona młodzież • Dalsza aktywizacja osób bezrobotnych.	• Zjawisko dziedziczenia bezrobocia. • Niewielki potencjał inwestorów w gminie. • Spadek aktywności zawodowej w wyniku Programu „Rodzina 500+”. • Spadek opłacalności produkcji rolnej. • Brak perspektyw zawodowych, szczególnie dla ludzi młodych-emigracja zarobkowa na skalę masową.

	• Niska aktywność bezrobotnych w poszukiwaniu pracy. • Niechęć osób bezdomnych do zmiany swojej sytuacji.

Obszar priorytetowy III	
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I OSOBY STARSZE	
Mocne strony	Słabe strony
• Organizowanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. • Pomoc sąsiedzka. • Punkt rehabilitacyjny przy Przychodni Zdrowia w Wólce Pełkińskiej. • Informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy. • Możliwość spędzania wolnego czasu i integracja osób starszych w kołach gospodyń wiejskich.	• Starzenie się społeczeństwa. • Rosnąca liczba osób starszych zwracająca się o pomoc GOPS. • Ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, w tym opieki geriatrycznej. • Postawy roszczeniowe utrudniające kompleksowość pomocy. • Pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny. • Brak grup wsparcia i placówek wsparcia działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
Szanse	Zagrożenia
• Rozwój opieki długoterminowej i pielęgniarstwa środowiskowego. • Funkcjonowanie uniwersytetu trzeciego wieku oraz zakładów opiekuńczo-leczniczych w Jarosławiu.	• Zwiększająca się liczba osób starszych i niepełnosprawnych - starzenie się społeczeństwa • Niskie świadczenia emerytalno-rentowe. • Niechęć rodzin do opieki nad starszymi jej członkami.

• Dobra dostępność domów pomocy społecznej. • Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	• Pogłębiający się proces marginalizacji problemów starszych i niepełnosprawnych.

2.9. Wnioski z diagnozy

Przeprowadzona diagnoza problemów społecznych w gminie Jarosław pozwoliła na określenie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd gminny. Wyłoniono następujące:

- Zagrożenie problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, które powoduje konieczność podjęcia działań w kierunku zwiększenia dostępności pomocy specjalistycznej poprzez utworzenie na terenie gminy punktu konsultacyjnego (wsparcie psychologa, prawnika, pedagoga). Konieczne jest dalsze edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, wsparcie ze strony asystenta rodziny.
- Starzenie się społeczeństwa- zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży oraz osób wieku produkcyjnym, któremu towarzyszy wzrost udziału osób starszych w populacji gminy. Powoduje to zwiększone ryzyko chorób i niepełnosprawności, wymaga zwiększonego dostępu do usług opiekuńczych, podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy klubu/domu seniora, udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym w uzyskaniu zatrudnienia, utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla osób starszych/niesamodzielných.
- Zbyt mała liczba miejsc pracy w gminie, co wymaga poprawy warunków do inwestowania na jej terenie, stałe pozyskiwanie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy, lepsze wykorzystanie posiadanych przez gminę walorów turystycznych, zachęcanie osób długotrwale bezrobotnych do poszukiwania zatrudnienia, pomoc w znalezieniu pracy przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Jarosławiu, propagowanie przedsiębiorczości.

Wyniki diagnozy posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2021-2028. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do zmniejszenia skali występujących problemów społecznych i do poprawy jakości życia mieszkańców. Inicjatywy te zostały ujęte w następujących obszarach.

- 1. Wsparcie rodzin:** pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji, wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień oraz przemocy w rodzinie, zapewnienie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, przeciwdziałaniu przestępczości.
- 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu:** wspieranie osób wymagających aktywizacji, w tym bezrobotnych, znajdujących się trudnej sytuacji życiowej, tworzenie w gminie nowych miejsc pracy.
- 3. Niepełnosprawność i osoby starsze:** zapewnienie seniorom odpowiedniej opieki, ograniczenie skutków niepełnosprawności, zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej.

III. MISJA STRATEGII, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

3.1. Misja strategii

GMINA JAROSŁAW JEST MIEJSCEM ZAPEWNIAJĄCYM WYSOKI POZIOM ŻYCIA, DAJĄCYM SZANSE SWOIM MIESZKAŃCOM NA OSOBISTY ROZWÓJ

Zapewnieniem odpowiednich warunków do prawidłowego funkcjonowania osób i rodzin jest podstawowym zadaniem efektywnej polityki lokalnej. Zintensyfikowanie ukierunkowanych działań pomocy społecznej ma na uwadze doprowadzenie świadczeniobiorców do życiowego usamodzielniania i umiejętności rozwiązywania własnych problemów.

OBSZARY PRIORYTETOWE, CELE STRATEGICZNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR PRIORYTETOWY I: **WSPARCIE RODZIN**

Rodzina wywiera istotny wpływ na kształtowanie się postaw i systemów wartości, jej nieprawidłowe funkcjonowanie powoduje jej destrukcję. W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują problemy opiekuńczo wychowawcze, przemocy, uzależnień. Aktywizacja społeczna rodzin to wyzwanie dla pomocy społecznej.

Grupami docelowymi są rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, rodziny dotknięte przemocą, osoby uzależnione.

CEL STRATEGICZNY: **Budowa systemu wspierającego rodzinę**

Cele szczegółowe	Kierunek działań	Wskaźniki
Ograniczanie ubóstwa i zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom najuboższym.	1.Udzielanie pomocy materialnej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, innymi	1.Liczba udzielonych świadczeń.

	ustawami i uchwałami Rady Gminy. 2.Badanie i monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego osób korzystających ze wsparcia materialnego. 3.Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz innych form wsparcia tych rodzin.	2.Liczba rodzin objętych wsparciem. 3.Liczba osób objętych pomocą organizowana przez organizacje pozarządowe.
Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, zapewnienie jej specjalistycznego poradnictwa i wsparcia.	1.Umożliwienie rodzinom korzystania z pomocy asystenta rodziny, którego zadaniem jest organizowanie pracy z rodziną w miejscu zamieszkania bądź w miejscu wskazanym przez rodzinę. 2.Pomoc rodzinom przeżywającym trudności w dostępie do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego. 3.Pomoc w dostępie rodzinom do poradnictwa prawnego, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego.	1.Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. 2.Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w formie specjalistycznego poradnictwa: -psychologicznego, -pedagogicznego, -terapeutycznego. 3 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w formie poradnictwa prawnego.

Prowadzenie kompleksowego systemu wsparcia i pomocy rodzinom dotkniętych przemocą.	1 Praca zespołu interdyscyplinarnego. 2 Praca grup roboczych: kompleksowa pomoc dla ofiar przemocy domowej i ich rodzin; realizacja procedury Niebieska Karta.	1.Liczba spraw prowadzonych przez ZI. 2.Liczba rodzin w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie.
Zmniejszanie rozmiarów problemów uzależnień, które aktualnie występują.	Motywowanie członków rodziny do podejmowania działań na rzecz ograniczenia bądź niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcie terapii leczenia uzależnień.	Liczba osób skierowanych na terapię leczenia uzależnień.

Przewidywane efekty: kształtowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny, aktywizowanie środowiska do współpracy na rzecz rodziny, zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej, wzrost świadomości destrukcyjnego wpływu uzależnień.

OBSZAR PRIORYTETOWY II: **PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU**

Wykluczenie jest rozumiane jako niemożliwość bycia uczestnikiem ważnych społecznie aspektów życia społecznego, jak gospodarcze, polityczne czy kulturowe. W przypadku wykluczania społecznego jednostek czynnikami mającymi na to największy wpływ jest bezrobocie i bieda.

Jednostka jest społecznie wykluczona, jeżeli:

- jest ona pod względem geograficznym członkiem społeczeństwa,
- nie może uczestniczyć w normalnych aktywnościach obywateli w tym społeczeństwie (z powodów będących poza jej kontrolą),
- chce uczestniczyć w aktywności społeczności.

Bezrobocie oznacza stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede

wszystkim pogorszenie standardu życia, ubóstwo, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

Grupami docelowymi są: osoby bezrobotne, rodziny osób bezrobotnych, osoby bezdomne.

CEL STRATEGICZNY: Budowanie systemu wspierającego aktywność zawodową i społeczną

Cele szczegółowe	Kierunek działań	Wskaźniki
Diagnozowanie potrzeb i możliwości wsparcia grup zagrożonych wykluczeniem.	Monitoring socjalny - wypracowanie form postępowania wobec osób w sytuacji kryzysowej.	Liczba rodzin objęta wsparciem.
Wypracowanie form postępowania wobec osób w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawania bez pracy.	1. Objęcie pracą socjalną osób długotrwanie bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy. 2. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie rozwoju form zatrudnienia na terenie gminy. Współpraca pracowników socjalnych i doradców zawodowych w zakresie organizacji szkoleń i zmiany kwalifikacji osób bezrobotnych.	1. Liczba osób skierowanych do CIS. 2. Liczba zawartych porozumień pomiędzy GOPS a PUP.

Zapobieganie sytuacjom prowadzącym do wzrostu liczby osób bezdomnych.	1. Prowadzenie bieżącego monitoringu osób zagrożonych bezdomnością, mieszkających w trudnych warunkach lokalowych: osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych, uzależnionych. 2. Podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji zdiagnozowania zagrożenia bezdomnością takiego jak: przemoc domowa, wzrost zadłużenia, pogarszający się stan techniczny mieszkania.	1. Liczba osób zagrożonych bezdomnością. 2. Liczba osób zagrożonych bezdomnością objętych działaniami interwencyjnymi.

Przewidywane efekty: poprawa sytuacji materialnej, możliwość nabycia nowych umiejętności, możliwość podjęcia zatrudnienia, wyjście z bezdomności, poprawa kondycji psychicznej.

OBSZAR PRIORYTETOWY III: NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I OSOBY STARSZE

Współczesnym problemem w wielu krajach jest starzenie się społeczeństwa, dlatego należy dążyć do wypracowania programów pomocy osobom starszym. Podobnie należy podejść do zjawiska niepełnosprawności, pomimo poprawy w dostępności to osoby niepełnosprawne nadal są dyskryminowane.

Grupami docelowymi są: ludzie starsi i osoby niepełnosprawne.

CEL STRATEGICZNY: Integracja z lokalną społecznością osób zagrożonych marginalizacją społeczną

Cele szczegółowe	Kierunek działań	Wskaźniki
Tworzenie warunków dla satysfakcjonującego życia seniorom.	1. Zapewnienie usług opiekuńczych i wsparcie dla osób starszych w miejscu zamieszkania. 2. Wspieranie rodzin opiekujących się starszym, całkowicie niesamodzielnym członkiem rodziny. 3. Utworzenie domu/klubu seniora.	1. Liczba wydanych decyzji na usługi opiekuńcze. 2. Liczba wywiadów SZO. 3. Liczba osób korzystająca ze wsparcia.
Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego udziału w życiu społecznym.	1. Udzielanie pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym oraz praca socjalna w miejscu zamieszkania. 2. Wspieranie osób niepełnosprawnych poprzez współpracę z PCPR-em oraz PUP-em. 3. Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.	1. Liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono pomocy. 2. Liczba zawartych porozumień pomiędzy GOPS a PUP oraz PCPR. 3. Liczba osób którym udzielono wsparcia.

Przewidywane efekty: integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze społeczeństwem.

3.2. Źródła i ramy finansowe działań przewidzianych do realizacji

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, ramy finansowe Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Jarosław obejmują lata 2021-2028, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły szczegółowe cele operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu poniżej wskazanych źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy,
- środki z budżetu państwa (dotacje),
- środki z funduszy krajowych,
- środki strukturalne Unii Europejskiej.

Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju gminy Jarosław zależeć będzie od następujących czynników:

- wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce,
- zasad podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa.

3.3. Monitoring i ewaluacja strategii

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działań w przypadku istotnych zmian społecznych, np. poprzez nowelizację regulacji prawnych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenionej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami.

Monitoring ma na celu uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych działań w zakresie czasu ich realizacji, założeń, źródeł finansowania oraz przełożenia na osiągnięcie rezultatów.

Prowadzony monitoring zmieniających się potrzeb oraz problemów społecznych umożliwi dostosowanie usług publicznych do zmieniających się okoliczności. Ustala się, że nad całością przebiegu procesu monitorowania oraz ewaluacji osiągniętych rezultatów strategii czuwać będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarosławiu.

Jednym z narzędzi procesu monitorowania Strategii będzie - każdego roku przedkładana Radzie Gminy w Jarosławiu - ocena zasobów pomocy społecznej, która jest przygotowywana w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. Monitorowane będą również określone wskaźniki realizacji działań przepisane każdemu z wyznaczonych celów strategicznych. Istotnym narzędziem monitoringu będzie również analiza sprawozdań rzeczowo-finansowych.

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji, czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz czy pozwoliły one i w jakim stopniu na realizację celów strategii. Do

najważniejszych celów ewaluacji należą; doskonalenie działań podejmowanych w strategii, informacja o efektach jej wdrażania, wzrost jakości strategii oraz pogłębienie odpowiedzialności za wdrażanie strategii wśród wszystkich zainteresowanych jej funkcjonowaniem i efektami. Zebrane informacje w ramach monitoringu oraz ewaluacji odpowiadają na pytanie, czy i do jakiego stopnia cele strategii są odpowiednie do zmieniających się potrzeb i priorytetów na terenie gminy Jarosław.

PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Jarosław na lata 2021-2030 jest podstawowym dokumentem określającym społeczną misję gminy Jarosław oraz cele i zadania w sferze społecznej. Stanowi fundament planowych działań w sferze społecznej, które przyczynią się do rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie poprawy jakości życia w gminie.

Głównym celem samorządu terytorialnego jest przede wszystkim zabezpieczenie godnych warunków życia mieszkańców. Realizacja tego celu prowadzona jest przez wiele działań dotyczących większości kierunków życia. Jedną z niezwykle ważnych sfer funkcjonowania jest sfera społeczna, dotycząca szeregu elementów codziennego życia ludzkiego. Hierarchia działań i nakładów finansowych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego powinna stawiać na pierwszym miejscu zadania z zakresu polityki społecznej.

Przedstawiona strategia została przygotowana w oparciu o materiał empiryczny - dane urzędowe, statystyczne oraz badania empiryczne przeprowadzone na próbie mieszkańców gminy Jarosław. Pozwoliło to na dokonanie pełnej diagnozy sfery społecznej, rozpoznanie występowania problemów społecznych. Diagnoza stała się podstawą określenia społecznej misji, celów strategii oraz zadań przyczyniających się do ich realizacji.

Opracowanie niniejszej strategii ma posłużyć lepszej, bardziej skutecznej i efektywniejszej realizacji działań na rzecz społeczności lokalnej w gminie Jarosław.

ZAŁĄCZNIKI

Ankieta dla potrzeb opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jarosław na lata 2021-2030 „Problemy społeczne w opinii mieszkańców”

1. Płeć

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- kobieta
- mężczyzna

2. Wiek

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-64
- 65 i więcej

3. Stan cywilny

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- wolna/-y
- w związku partnerskim
- zameężna/żonaty
- wdowa/wdowiec

4. Wykształcenie

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- podstawowe
- zawodowe
- średnie ogólnokształcące
- średnie zawodowe
- średnie policealne
- wyższe

5. Liczba dzieci na utrzymaniu

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- 0
- 1
- 2
- 3
- powyżej 3

6. Jakie jest Pani/Pana źródło utrzymania?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- praca zarobkowa(np. umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło)
- własna działalność gospodarcza
- świadczenie emerytalne/rentowe

- gospodarstwo rolne
- zasiłki w GOPS
- jestem na utrzymaniu innych osób
- praca dorywcza
- inne.....

7. Czy jest Pani/Pan osobą bezrobotną?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź. (Jeśli zaznaczył Pani/Pan odpowiedź NIE proszę przejść do pyt. Nr 9)

- Tak
- Nie

8. Jak długo jest Pani/Pan osobą bezrobotną?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- poniżej 2 lat
- od 2 do 3 lat
- od 3 do 5 lat
- od 5 do 10 lat
- powyżej 10 lat

9. Jakie problemy społeczne według Pani/Pana opinii najczęściej dotyczą osób starszych?

Można zaznaczyć trzy odpowiedzi

- niepełnosprawność i choroby wieku podeszłego

- problemy z dostępem do usług zdrowotnych i opiekuńczych
- samotność i izolacja społeczna
- utrudniony dostęp i korzystanie z przestrzeni publicznej
- ograniczona mobilność i bariery w dostępie do komunikacji publicznej
- obniżone poczucie bezpieczeństwa osobistego, a także realne zagrożenia tego
- bezpieczeństwa (przemoc domowa, kradzieże, wyłudzenia, oszustwa)
- obniżone poczucie własnej wartości i wpływu na otoczenie
- ograniczenia w dostępie i korzystaniu z nowych technologii
- problemy emocjonalne
- inne.....

10. Jakie działania usprawniłyby funkcjonowanie osób starszych w Naszej Gminie?

Można zaznaczyć trzy odpowiedzi.

- likwidacja barier architektonicznych
- wsparcie socjalne, środowiskowe oraz finansowe
- zapewnienie większego dostępu do usług opiekuńczych
- zapewnienie pomocy psychologicznej i innej pomocy specjalistycznej
- zwiększenie aktywności społecznej, kulturalnej i zawodowej osób starszych
- wspieranie form aktywizacji osób starszych, np. dzienny dom seniora oraz inne organizacje senioralne
- wzmocnienie integracji międzypokoleniowej
- uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby seniorów

11. Jaki Pani/Pana zdaniem jest dostęp do placówek służby zdrowia w naszej gminie?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- bardzo dobry
- dobry
- dostateczny
- niewystarczający
- nie mam zdania

12. Co mogłoby wpłynąć na poprawę zdrowia?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- edukacja
- profilaktyka
- lepszy dostęp do służby zdrowia
- inne

13. Czy Pani/Pana zdaniem oferta opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców?

- tak
- nie
- nie wiem

14. Co według Pani/Pana jest najczęstszą przyczyną przemocy w rodzinie?

Można zaznaczyć trzy odpowiedzi

- uzależnienia, np. alkohol, narkotyki itp.
- problemy finansowe
- brak stałej pracy
- zazdrość
- stres i frustracja
- choroba psychiczna
- doświadczenia i wzorce z domu rodzinnego
- brak posłuszeństwa dzieci
- chęć odreagowania niepowodzeń
- nieumiejętność radzenia sobie z trudnościami życiowymi
- inne.....

15. Czy jest Pani/ Pan osobą niepełnosprawną?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- tak
- nie

16. Czy sądzi Pani/Pan, że oferta pomocy osobom niepełnosprawnym na terenie gminy jest wystarczająca?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- tak
- raczej tak
- nie

- raczej nie
- nie mam zdania

17. Jakie zmiany w naszej gminie pomogłyby w funkcjonowaniu osobom niepełnosprawnym?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- całodobowy dom samopomocy
- miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych
- grupa wsparcia
- lepszy dostęp do rehabilitacji
- klasy integracyjne

18. Z jakich porad chce Pani/ Pan korzystać bezpłatnie?

Należy zaznaczyć trzy odpowiedzi

- prawnika
- pedagoga
- doradcy zawodowego
- psychologa dla dzieci
- psychologa dla osób dorosłych
- logopedy
- specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- terapeutę uzależnień
- terapii rodzinnej
- inne.....

19. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- Tak
- Nie

20. Proszę wskazać miejsca szczególnie niebezpieczne w Pani/Pana miejscu zamieszkania?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

- przystanek autobusowy
- miejsca słabo oświetlone
- miejsca grupowania się młodzieży i dorosłych w porach wieczornych
- inne
- orlik

21. Proszę zaznaczyć problemy jakie Pani/Pan zauważa w swoim miejscu zamieszkania?

Należy zaznaczyć 3 odpowiedzi

- trudności z dojazdem do miasta
- bezrobocie
- alkoholizm
- narkomania
- problemy wychowawcze z dziećmi
- samotność

słaby dostęp osób niepełnosprawnych do obiektów użytku publicznego
(urzędów, placówek kultury, szkół, przedszkola, itp.)

przestępczość

przemoc w rodzinie

przemoc rówieśnicza

brak zróżnicowanych dla różnych grup wiekowych ofert kulturalnych

brak bezpiecznych miejsc spotkań dla młodzieży

brak Dziennego Domu pomocy Społecznej dla Osób Starszych

długotrwała i ciężka choroba

inne

22. Na ile istotny zdaniem Pani/Pana jest problem osób bezdomnych w naszej Gminie?

Należy zaznaczyć jedną odpowiedź

istotny

raczej istotny

raczej nieistotny

nieistotny

nie mam zdania

Dziękujemy za wypełnienie ankiety:)

SPIS MAP

Mapa 1 Gmina Jarosław16

SPIS TABEL

Tabela 1	Struktura demograficzna wg płci i wieku w Gminie Jarosław w roku 2017...	19
Tabela 2	Struktura demograficzna wg płci i wieku w Gminie Jarosław w roku 2018...	19
Tabela 3	Struktura demograficzna wg płci i wieku w Gminie Jarosław w roku 2019...	19
Tabela 4	Liczba placówek oświatowo-wychowawczych na terenie Gminy Jarosław..	20
Tabela 5	Liczba uczniów Gminy Jarosław realizujących obowiązek szkolny.	21
Tabela 6	Liczba dzieci z Gminy Jarosław uczęszczających do przedszkola.	21
Tabela 7	Liczba dzieci urodzonych w latach 2017-2019.	21
Tabela 8	Liczba osób, rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy w latach 2017-2019.	27
Tabela 9	Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS Jarosław w latach 2017-2019.....	28
Tabela 10	Powody przyznania pomocy w latach 2017-2019.	29
Tabela 11	Przyznane świadczenia rodzinne w roku 2017.....	30
Tabela 12	Przyznane świadczenia rodzinne w roku 2018.....	31
Tabela 13	Przyznane świadczenia rodzinne w roku 2019.....	31
Tabela 14	Przyznane świadczenia z funduszu alimentacyjnego w roku 2017.	32
Tabela 15	Przyznane świadczenia z funduszu alimentacyjnego w roku 2018.	33
Tabela 16	Przyznane świadczenie z funduszu alimentacyjnego w roku 2019.	33
Tabela 17	Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w roku 2017.....	33
Tabela 18	Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w roku 2018.....	33
Tabela 19	Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w roku 2019.....	34
Tabela 20	Liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem, w tym z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.	36
Tabela 21	Liczba rodzin objętych zasiłkami okresowymi z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.	37
Tabela 22	Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2017r.- 31.12.2017r.	39
Tabela 23	Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2018r.- 31.12.2018r.	40
Tabela 24	Sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2019r. - 31.12.2019r.	41
Tabela 25	Wydatki w roku 2017 na rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.	42
Tabela 26	Wydatki w roku 2018 na rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.	43
Tabela 27	Wydatki w roku 2019 na rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.	43
Tabela 28	Osoby bezdomne w Gminie Jarosław w latach 2017-2019.....	45
Tabela 29	Osoby bezdomne przebywające w schroniskach dla osób bezdomnych w latach 2017-2019.	46
Tabela 30	Osoby zagrożone bezdomnością w gminie Jarosław.....	46

Tabela 31 Świadczenia wypłacone przez Gminę Jarosław w latach 2017-2019 dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów.	49
Tabela 32 Usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2017-2019.	51
Tabela 33 Świadczenia pieniężne przekazane osobom starszym (60 lat i więcej) w roku 2017 – 2019.	52
Tabela 34 Osoby niepełnosprawne, którym zrealizowano świadczenia pomocy społecznej wg podmiotów decyzji w roku 2019.	53
Tabela 35 Rodziny objęte procedurą Niebieskiej Karty w latach 2017-2019.	57
Tabela 36 Liczba rodzin korzystająca z pomocy z powodu ubóstwa 2017-2019.	59
Tabela 37 Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe.	60

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Podział na płeć.....	62
Wykres 2 Podział ze względu na wiek.....	62
Wykres 3 Podział ze względu na stan cywilny.....	63
Wykres 4 Podział ze względu na wykształcenie.....	63
Wykres 5 Podział ze względu na liczbę dzieci na utrzymaniu.....	64
Wykres 6 Źródło utrzymania.....	64
Wykres 7 Czy jest Pan/Pani osobą bezrobotną.....	65
Wykres 8 Jak długo jest Pan/Pani osobą bezrobotną.....	65
Wykres 9 Problemy osób starszych.....	66
Wykres 10 Działania w celu usprawnienia funkcjonowania osób starszych.....	67
Wykres 11 Dostęp do placówek służby zdrowia.....	68
Wykres 12 Czynniki mogące wpłynąć na poprawę zdrowia.....	68
Wykres 13 Czy oferta opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców.....	69
Wykres 14 Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie.....	69
Wykres 15 Czy jest Pan/Pani osobą niepełnosprawną.....	70
Wykres 16 Czy oferta pomocy niepełnosprawnym na terenie gminy jest wystarczająca.....	71
Wykres 17 Jakie zmiany w naszej gminie pomogłyby w funkcjonowaniu osobom niepełnosprawnym.....	71
Wykres 18 Z jakich porad chce Pan/Pani skorzystać bezpłatnie.....	72
Wykres 19 Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania...	73
Wykres 20 Proszę wskazać miejsca szczególnie niebezpieczne w Pana/Pani miejscu zamieszkania.....	73
Wykres 21. Jakie problemy zauważa Pan/Pani w swoim miejscu zamieszkania..	74
Wykres 22. Na ile istotny zdaniem Pana/Pani jest problem osób bezdomnych.....	75